

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Ústav Dálného východu

Bakalářská práce

Eva Blahová

**Oblečení taiwanských žen v období koloniální nadvlády
(1898–1945) – sociální a kulturní aspekty**

Taiwan Women's Dress During the Colonial Era (1898–1945):
Social and Cultural Aspects

Praha 2016

vedoucí práce: Prof. PhDr. Olga Lomová, CSc.

Poděkování

Za pomoc při výběru tématu, cenné rady, trpělivost a odborné vedení bych chtěla poděkovat vedoucí práce paní Prof. PhDr. Olze Lomové, CSc. Za pomoc s japonskými reáliemi děkuji panu doc. Ing. Janu Sýkorovi, M. A., Ph.D. Dále děkuji slečně YuShiou Pan za pomoc při získávání publikací v čínštině a konstruktivní připomínky. Mé poděkování patří i slečnám Veronice Janíkové a Evi Balamotisové, paní Ivance Crhové a mým rodičům za psychickou podporu a optimismus.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 13. května 2016

.....

Eva Blahová

Abstrakt

Cílem práce je zachytit proměny oblečení taiwanských žen v době japonské koloniální nadvlády a pokusit se postihnout, jak se v těchto proměnách odrazily společenské a kulturní změny probíhající na Taiwanu v první polovině 20. století. Autorka nejprve popisuje tradiční oblečení z doby, kdy Taiwan byl pod vládou dynastie Qing, přičemž také věnuje pozornost zachycení rozdílů mezi jednotlivými komunitami v rámci národnosti Han (Fujianci, Hakka a další) a mezi různými sociálními skupinami.

Dále se práce zabývá proměnami ženského oděvu pod vlivem modernizace a japonské kulturní asimilace. Hlavním pramenem jsou články v dobových společenských časopisech, včetně ilustrací a reklam a další dobový obrazový materiál.

Klíčová slova

japonská koloniální nadvláda; tradiční čínský oděv; kimono; *qipao*; Hanové; oděv západního stylu; *kōminka*

Thesis abstract

The aim of the paper is to describe the transformation of female clothing in Taiwan during Japanese colonial rule and to evaluate how these changes corresponded to social and cultural changes over the same period.

The author first describes traditional female dress during the Qing dynasty's rule in Taiwan with a focus on depicting differences in individual communities within the Han ethnic group (Fujianese, Hakka etc.). Differences within specific social groups are also examined. The author then analyzes and describes the metamorphosis of female dress that occurred under the female dress that occurred under the influence of modernization and Japanese cultural assimilation during the first half of the 20th century.

The main sources for the thesis are period social magazine articles, including illustrations and advertisements.

Key words

Japanese colonial rule; traditional Chinese clothing; kimono; *qipao*; Han Chinese; Western style clothing; *kōminka*

Obsah

1	Úvod.....	7
2	Oblečení jako výraz společenského postavení a kulturní identity	9
3	Historický kontext.....	11
4	Národnost, společenská hierarchie a oblečení	20
	4.1 Národnost.....	20
	4.2 Společenská hierarchie.....	22
5	Tradiční čínský oděv žen na Taiwanu.....	24
6	Ženský oděv v období japonské nadvlády	26
	6.1 Období smířlivé politiky kolonizace (<i>Suifu Zhengce Jieduan</i> 綏撫政策階段) v letech 1895–1919.....	26
	6.1.1 Kampaň za osvobození podvazovaných chodidel.....	27
	6.2 <i>Dōka</i> – Období politiky asimilace (<i>Tonghua Zhengce Jieduan</i> 同化政策階段) v letech 1919–1937.....	29
	6.2.1 Západní oděv	32
	6.3 <i>Kōminka</i> – Období politiky radikálního pojaponštění (<i>Huangminhua Zhengce Jieduan</i> 皇民化政策階段) mezi lety 1937–1945	35
	6.3.1 <i>Qipao</i> 旗袍.....	37
	6.3.2 Kimono (<i>hefu</i> 和服).....	44
	6.3.3 <i>Hyōjunfuku</i> – standardní uniforma.....	50
7	Závěr	53
	Seznam použité literatury.....	55
	Přílohy.....	59

1 Úvod

Tématem bakalářské práce je oblečení taiwanských žen v období japonské koloniální nadvlády. Předmětem výzkumného zájmu jsou především ženy hanského etnického původu (včetně subetnika Hakka), ostatní etnika žijící na Taiwanu jsou v práci zmíněna pouze okrajově. Oblečení hanských žen na Taiwanu v tomto období prošlo zásadní proměnou, která se odrazila na vizuální stránce oděvu i na jeho společenském a politickém významu. Téma oblékání na Taiwanu již bylo zpravováno z mnoha perspektiv. Kapitola věnovaná Taiwanu často bývá součástí publikací o historii čínského oděvu, které převážně zajímají vizuální a funkční stránky oděvu. Historie taiwanského oděvu je dlouhodobým předmětem zkoumání profesora Ye Lichenga, jehož monografie *History of Taiwanese Costume and Fashion (Taiwan Fuzhuang Shi 台灣服裝史)* mi byla nápomocnou sekundární literaturou. Oblečení žen v koloniálním období se též stalo námětem pro celou řadu badatelů. Nicméně často platí, že se badatelé vymezují pouze na válečné období a nezahrnují do svých prací tradiční čínský oděv nebo zkoumají jednotlivé typy oblečení a jejich významy v daném období bez bližšího popisu jejich vizuální stránky.¹

Cílem této práce je představit ženské oblečení nošené na Taiwanu mezi lety 1989–1945, popsat vzhled a funkci jednotlivých typů oděvu, ale také analyzovat jejich významy v daném kontextu doby. Práce se také snaží postihnout historické souvislosti, které hrály velkou roli na vývoji taiwanské módy. Dále se v práci zabývám reformou ženského oblečení zahájenou koloniální správou Taiwanu a pokusím se nastínit, jaký měla reforma průběh, co bylo jejím výsledkem a jak byla prosazována a přijímána.

¹ Hong Yuru: 2009; Cheng Hong-sheng: 2008. Věřím, že český čtenář, který není nutně obeznámen s asijskou oděvní kulturou, ocení, že tato práce věnuje pozornost i vizuální podobě oděvu.

K představení vizuální stránky oděvu popisují několik relevantních předmětů ze sbírek taiwanským muzeí a univerzit² oděvu a dobové fotografie. K analýze kulturních, společenských a ideologických aspektů oděvu mi jako pramen posloužily články a reklamy v dobových novinách a časopisech a jejich překlady (z japonštiny do čínštiny) v sekundární literatuře. Mezi nejčastěji citované periodika patří *Taiwan Riri Xinbao* 台灣日日新報, *Taiwan Furen Jie* 台灣婦人界, *Minsu Taiwan* 民俗台灣, a *Taiwan Minbao* 台灣民報.

Terminologie vztahující se k čínskému oděvu je až na výjimky³ inspirovaná monografií *Mezi kulturami: Oděvní výšivka v pozdním období dynastie Čching* (Heroldová: 2015). Při uvádění čínských znaků používám mezinárodní transkripci *pinyin*, nebo Hepburnovu transkripci,⁴ pokud se jedná o japonská vlastní jména a japonské reálie. Do příloh jsem kromě obrazového materiálu (obrázky 1–31) zařadila i tabulku, kde u relevantních znaků uvádím japonské i čínské čtení.

² Jmenovitě se jedná o sbírky: Collection of Graduate Institute of Textiles & Clothing, Fu Yan University; Collection of Shih Chien University; Collection of National Museum of History.

³ Názvy oděvu na Taiwanu většinou vychází z dialektů Min a Yue, proto se i překlad do češtiny může lišit. Zároveň čínský výraz (*dajin*)shan (大襟)衫, který v češtině bývá překládán různě (halena, košile, kabátek) po konzultaci s absolventem textilní fakulty překládám jako tunika, jelikož zažitě výrazy mi připadají nepřesné.

⁴ Rozhodla jsem se používat Hepburnovu transkripci, jelikož je stejně jako pinyin mezinárodně nejpoužívanějším přepisem do latinky. Za konzultaci japonských termínů děkuji docentu Sýkorovi.

2 Oblečení jako výraz společenského postavení a kulturní identity

Slavná čínská spisovatelka Zhang Ailing v jednom ze svých článků v roce 1945 napsala: „*Lidé nejsou schopni změnit svoje životní podmínky. Mohou pouze vytvářet prostředí kolem svého těla - a tím se myslí oblečení. Každý z nás žije uvnitř svého vlastního oblečení*“ (1945: 27). Zhang si byla dobře vědoma, že oblečení, které člověka provází od kolébky do hrobu, není pouze závojem k zakrytí naší ostudné nahoty nebo náhradou za evoluci odpáraný kožich. Oblečení, ve kterém žijeme, nese velký počet významových vrstev. Ve společnosti oblečení také funguje jako „průkaz totožnosti“ jedince.

Každý člověk je součástí určité společnosti, která je spoluutvářena několika hlavními aspekty: zeměpisnou polohou, národností, náboženstvím, způsobem politického zřízení a dalšími. Každý z těchto aspektů může být specificky reflektován na oblečení nositele (Eskymáci nosí tulení kožichy, Skoti nosí kilty, muslimky burky, komunisti červené šátky atp.). Zároveň se do oblečení promítají aspekty související s pozicí, jakou člověk v dané společnosti zaujímá, jako jsou politická příslušnost, druh povolání, výše společenského postavení, pohlaví, věk, nebo individuální preference (voják nosí uniformu, prezident má oblek, babička šátek na hlavě atd.). Všechny tyto složky, mohou na oblečení prostřednictvím specifických stříhů, materiálů, vzorů, barev atd. promítat odrazy svých významů.

Tradiční společnost je uzavřená do sebe a klade důraz na společenskou hierarchii, ve které hraje roli pohlaví, věk, společenské postavení a částečně i povolání. Oblečení v takové společnosti slouží jako prostředek komunikace k vyjádření místa, jaké jedinec v této hierarchii zaujímá. Naproti tomu v moderní, industrializované společnosti, kde je jedinec vytrhán z těchto tradičních vazeb, se oblečení individualizuje a stalo se spíše záležitostí módy a osobního vkusu. Navíc jednoznačné určení společenského postavení prostřednictvím určitých typů oblečení oslabuje či prochází proměnou

a významy některých typů stavovského či profesního oblečení zanikají. (Například kabát ušitý ve střihu vojenské uniformy se v posledních letech stal hit dámské módy, aniž by jeho nositelky tíhly k armádě, a nikdo to u nich ani nepředpokládá).

Čína až do počátku 20. století byla tradiční, patriarchální a důkladně stratifikovaná společnost, ve které se oblečení pojilo s přísnými předpisy a pravidly pro jeho nošení. Význam „správnosti“ oblečení ve smyslu adekvátnosti k danému společenskému postavení byl ve východoasijské kultuře obzvláště silný zásluhou konfucianství s jeho důrazem na „obřadnost“ (*li* 禮), tj. chování, v němž člověk ostentativně hraje svoji roli v rodině a ve společnosti. V této tradici se oblečení stává také dobře viditelným nástrojem akulturace a podmanění – přijetí určitého typu oblečení je nahlíženo jako výraz přijetí norem dané kultury, včetně jejích společenských hodnot, hierarchií a autorit.

Naopak na dobrovolné přebírání prvků cizí kultury je v tradičních společnostech nahlíženo jako na snahu vyrovnat se vyspělejší kultuře a čerpat stejné výhody plynoucí z pokroku. Na přelomu 19. a 20. století se mnohé asijské země ocitly v situaci, kdy dobrovolně přejímaly západní kulturu a s ní také západní oblečení. Činily tak z přesvědčení, že se jedná o kulturu vyspělejší a západní oblečení se prokázalo jako praktičtější a bylo symbolem pokroku. Oblečení a jeho reforma byly proto velkým tématem první poloviny 20. století nejen na Taiwanu, ale i v dalších zemích východní Asie.

3 Historický kontext

Z první kapitoly je zřetelné úzké propojení mezi oblečením a společností. Pokud chceme studovat oblečení a porozumět jeho změnám, musíme ho tedy nutně zasadit do kulturního a historického kontextu dané společnosti. Proto je druhá kapitola věnována historicko-kulturním souvislostem pojícím se k Taiwanu.

Ostrov Taiwan 台灣 byl do 17. století částečně obydlen hanskými osadníky a kmeny původních obyvatel, které byly austronéského původu. Od první poloviny 17. století Taiwan díky své výhodné pozici začal přitahovat zraky japonských pirátů a námořních armád a obchodníků různých mocností, mezi nimiž se jako nejúspěšnější ukázali Španělé a Holanďané, kterým se povedlo ostrov na severu (od roku 1726 Španěly) a na jihu (od roku 1724 Holanďany) kolonizovat. V roce 1642 nakonec Holanďané Španěly ze severu ostrova vyhnali a další dvě dekády ostrov spravovali, dokud nebyli sami v roce 1662 z území Taiwanu vytlačeni Koxingou (*Zheng Chenggong* 鄭成功), pirátem ve službách mingského císařství. Koxinga byl mingský loajalista, který posléze na ostrově zřídil království Dongning (*Dongning Wangguo* 東寧王國), jehož zřízení na Taiwanu přetrvalo do roku 1683, kdy byl ostrov pod velením admirála Shi Langa 施琅 dobyt a přičleněn do područí pevninské Číny, nyní pod vládu mandžuské dynastie Qing 清. Qingský císař Kangxi 康熙帝 nejdříve s připojením Taiwanu na mapu svého císařství váhal a úředníci na pekingském dvoře navrhovali, aby byla čínská populace evakuována a ostrov ponechán opuštěn. Shi Langovi se nakonec povedlo císaře přesvědčit, aby si především ze strategických a ekonomických důvodů Taiwan ponechal, ale i přesto byla velká část čínského obyvatelstva přesídlena zpět na území provincie Fujian 福建 a Guangdong 廣東, odkud čínští osadníci ostrova pocházeli (podle Rubinstein 2007: 108–109).

Období v letech 1680–1770 se v literatuře běžně označuje jako „průkopnická etapa“ („*pioneering stage*“) taiwanských dějin. Mnoho kupců z jižních provincií Fujian a Guangdong vidělo v neosídlených planinách Taiwanu možnost, jak zbohatnout, a tak v hojném počtu na ostrov přesídlovali. Do konce 18. století byl na Taiwanu vybudován zavlažovací systém, díky němuž bylo rozvinuto prosperující zemědělství, především pěstování rýže a cukrové třtiny. Produkty taiwanských zemědělců byly exportovány nejen do pevninské Číny, ale i do Japonska a dalších území jihovýchodní Asie (podle Rubinstein 2007: 134–135).

Následující období v letech 1780–1860 badatelé označují za „střední etapu“ („*intermediate stage*“). Pro tuto etapu je typické, že se na Taiwanu vytvořila společenská vrstva vlastníků půdy a počet pevninských imigrantů do roku 1824 překročil 1 700 000 (podle Rubinstein 2007: 135–136). Qingská správa ostrova spočívala v udržení stability společenských poměrů, jež byly na Taiwanu zavedeny předchozími zřízeními. Bezpečnost byla zajišťována vojenskými a námořními jednotkami, které byly na ostrov vysílány ze základny ve Fujianu. Přičemž část ostrovů byla v rukou „divochů“ (kmeny původních obyvatel) a čínská vláda respektovala jejich práva (podle Rubinstein 2007: 140).

Poslední etapu qingské vlády na Taiwanu datujeme od roku 1860 do roku 1894. V tomto období se Čína začíná otevírat západu a začíná vstřebávat západní impulzy. Poté, co Číňané utrpěli potupnou porážku v Opiových válkách (*Yapian Zhanzeng* 鴉片戰爭; 40. a 50. léta 19. století), byli donuceni podepsat nerovnoprávné smlouvy, které umožňovaly volný mezinárodní obchod mezi Čínou a evropskými mocnostmi, zaručovaly právo exterritoriality pro cizince pobývající na čínské půdě a zavazovaly se k otevření přístavů, kde mohli cizinci obchod uskutečňovat. V roce 1860 byly takové přístavy otevřeny i na Taiwanu (jmenovitě Danshui 淡水 a Anping 安平 [dnešní Tainan 台南]), což zapříčinilo zdejší rozmach mezinárodního obchodu s komoditami, jako jsou čaj, kafr a cukrová třtina. Nicméně opětovný pobyt

cizinců na Taiwanu znovu vyvolal obavy týkající se národní bezpečnosti. Qingští správci zaváděli různé reformy a inovace, které byly založeny na západních technologiích (vojenské vybavení, železnice, hutnictví, telegrafy, moderní poštovní služby a další), pokračovali s kolonizací neobydlených oblastí a „pacifikací“ původního obyvatelstva. Z bezpečnostního hlediska byl však ostrov nedostatečně zaopatřen, což se na konci 19. století projevilo hned několikrát (podle Rubinstein 2007: 165–166).

Jako první se o proniknutí na ostrov pokusili Japonci. V roce 1874 provedli průzkumnou invazi v jižní oblasti Taiwanu. Qingové, ve snaze odvrátit hrozbu vypuknutí války mezi japonským a čínským císařstvím, museli nakonec potupně zaplatit Japoncům 500 000 taelů (podle Rubinstein 2007: 184). O něco později, v letech 1884–1885 francouzské námořní a pozemní jednotky napadly Jilong 基隆, Danshui 淡水 a Peskadorské ostrovy (*Penghu* 澎湖). S Francouzi se nakonec Qingové dokázali vypořádat a vyhnat je z ostrova pryč. Čínsko-francouzský konflikt znovu poukázal na nedostačující správu taiwanské prefektury a na potřebu její reorganizace. Ta se uskutečnila v roce 1885, kdy byl Taiwanu udělen status provincie, která byla rozdělena do tří prefektur a jejíž hlavní město bylo přeneseno z Tainanu do severně položeného města Taipei 台北. Provinční guvernér Liu Mingchuan 劉銘傳 na ostrově zavedl daňovou reformu, budoval infrastrukturu a pokračoval v programu počínšťování původního obyvatelstva, jež díky rozsáhlé rezistenci leckdy probíhala pomocí zbraní. Program počínšťování zahrnoval učení čínštiny a konfuciánských kanonických spisů, představení čínské medicíny a čínského způsobu zemědělství, zavádění konfuciánských tradic a také nošení čínského oděvu, což pro muže znamenalo i vyholování hlav a splétání vlasů na temeni hlavy do dlouhého copu po vzoru mandžuské tradice (podle Rubinstein 2007: 191).

Přes všechny snahy o sebeposílení a modernizaci nedospěl Taiwan pod qingskou správou k větší míře pokroku a společenského rozvoje. Taiwan byl díky své ostrovní pozici špatně kontrolovatelný qingským dvorem, navíc byl

vnímán jako zaostalá pustina obývaná divochy, což v očích qingských úředníků z Taiwanu činilo neatraktivní destinaci. Z toho důvodu tam byli vysíláni spíše druhořadí, leckdy nedůslední úředníci, nebo úředníci, kteří neměli úplně čistý štít. Střety s domorodými kmeny, neúčinné nebo polovičaté reformy i laxnost qingských úředníků učinily z Taiwanu na sklonku 19. století zranitelnou a těžko ovladatelnou součást čínského impéria.

V letech 1894–1895 se odehrála 1. čínsko-japonská válka (*Jiawu Zhanzheng* 甲午戰爭) o nadvládu nad Korejským poloostrovem; Korea spadala do čínské sféry vlivu a byla čínským tributárním státem. Oficiálně si obě strany vyhlásily válku 1. srpna 1894, avšak střety na pobřeží Korejského poloostrova probíhaly již od konce července (podle Dupuy 1997: 962) Slabá, a technicky zaostalá mandžuská armáda, jen stěží mohla čelit síle japonské císařské armády, která se modernizovala už během období Meidži (*Mingzhi Shidai* 明治時代, 1868–1912) v druhé polovině 19. století. Čína utrpěla drtivou porážkou a ztratila vliv nad Korejským poloostrovem. Dne 17. dubna 1895 bylo čínské císařství donuceno podepsat mírovou smlouvu ze Šimonoseki (*Maguan Tiaoyue* 馬關條約), ve které Japonsku postoupila Peskadorské ostrovy a Taiwan. Taiwan se tak na dalších padesát let stal japonskou kolonií.

Myšlenka obsazení Taiwanu se zrodila až v průběhu 1. čínsko-japonské války. Japonci v kolonizaci Taiwanu viděli možnost, jak rozšířit hranice svého císařství a profitovat z rozvíjejícího se hospodářství Taiwanu. Touha po získání kolonií také vycházela z potřeby expanze způsobené modernizací. Japonsko hledalo způsob, jak si zajistit větší přísun přírodních zdrojů. Kopírovali tak trend moderních evropských mocností, které v té době již ovládaly nespočet zámořských kolonií. Vzpomeňme též na výhodnou strategickou pozici ostrova, kterou Japonci hodlali využít při další expanzi do jihovýchodní Asie. Zpočátku nebylo jasné, jakým způsobem bude samotná kolonizace probíhat. H. J. Lamley uvádí:

... členové narychlo zorganizovaného Úřadu pro záležitosti Taiwanu („Taiwan Affairs Bureau“) v čele s premiérem Itōem zvažovali východiska dvou protichůdných návrhů: francouzskou asimilační

konvenci, podle které by Taiwan měl splynout s metropolitním Japonskem, a Taiwanci by byli bezprostředně asimilováni; a britský model, podle kterého by nová ostrovní kolonie byla řízena odděleně a její obyvatelé by si nadále mohli zachovat vlastní kulturu a společnost (2007: 204).

Premiér Itō Hirobumi 伊藤博文 udělil admirálovi císařského námořnictva Kabayamovi Sukenorimu 樺山資紀 funkci generálního guvernéra Taiwanu (*Taiwan Zongdu* 台灣總督), a ten si v roce 1896 vyžádal zvýšení pravomocí, aby mohl vykonávat větší kontrolu nad nově získanou kolonií. Japonská vláda na to reagovala vydáním Zákona 63 (*Liusan fa* 六三法), který guvernéra zmocnil k vydávání exekutivních nařízení. V podstatě mu tím do rukou vložil nejvyšší zákonodárnou moc nad Taiwanem, což připomínalo britský koloniální model oddělené správy. Nicméně asimilace obyvatelstva, která byla chápána jako myšlenka, že Japonci, jakožto držitelé nadřazené kultury, vstřípí svoji kulturu Taiwancům, zůstala i nadále klíčovou politikou generálního guvernéra. Jako důsledek asimilačního procesu se předpokládalo, že se Taiwanci vzdají svých čínských kulturních zvyklostí a kulturního dědictví. Asimilace byla také spojována s konceptem „neutrality a stejné náklonnosti“ („*impartiality and equal favour*“), podle něhož Taiwanci s Japonci měli sdílet stejné výhody plynoucí z moderního pokroku (podle Lamley 2007: 204). Koncept asimilace byl podpořen i myšlenkou, že hanští Taiwanci jsou si s japonským lidem kulturně a rasově podobní.

Kolonizátoři se však setkali s velkým odporem hanského i původního obyvatelstva. Válečná rezistence při převzetí ostrova japonskou armádou v roce 1895 trvala skoro pět měsíců a probíhala téměř po celém území Taiwanu. Odveta Japonců byla nemilosrdná. Písemné záznamy uvádí, že během pětiměsíční rezistence bylo zabito 12 000 povstalců (podle Roy 2003: 35). Bojové akce taiwanských partyzánů, jež Japonci přezdívali „místní bandité“, přetrvávaly až do roku 1902. První tři generální guvernéři se tak mezi lety 1895–1897 při pacifikačních snahách spoléhali hlavně na armádu. Situaci komplikovaly epidemie různých nemocí, kterým se nevyhnula ani jedna strana

konfliktu. Souběžně také vznikaly střety mezi různými etniky (podle Lamley 2007: 205–207). Ozbrojený odpor v podstatě utichl až v roce 1897, kdy japonské armáda získala kontrolu nad většinou území ostrova. Japonci umožnili místnímu obyvatelstvu do roku 1897 emigrovat na pevninskou Čínu a zachovat si tak státní příslušnost qingského císařství. Tuto možnost využilo asi 23 % celkové populace (podle Lamley 2007: 208). Většina obyvatel si zachovala pasivní postoj a aktivně se do ozbrojeného odporu nezapojovala, někteří dokonce s Japonci spolupracovali hned od začátku.

V roce 1898 byl jako čtvrtý do funkce generálního guvernéra jmenován generál Kodama Gentarō 兒玉源太郎. Po jeho příchodu do funkce bylo zavedeno mnoho reforem a inovací. Kodama omezil moc armády a přesunul ji na civilní složky japonské správy. Dále zahájil projekty na podporu hospodářského rozvoje a modernizace Taiwanu. Mezi jeho nejvýznamnější projekty se řadí výstavba silnic, rozšíření poštovních a telegrafních služeb, zavedení telefonu, vybudování vodní elektrárny, sjednocení měř, založení prvních moderních novin *Taiwan Xinbao* 台灣新報 (Taiwanské nové noviny), modernizace zdravotnictví, zlepšení hygienických podmínek, založení škol a další (podle Lamley 2007: 209).

Co se týče administrativní správy ostrova, Japonci navázali na qingský systém *baojia* 保甲. Základní jednotkou systému *baojia* byly jednotlivé domácnosti, jejichž členové na sebe vzájemně dohlíželi. V případě, že se některý z členů z domácnosti provinil proti zákonům, odpovědnost nesla celá jednotka. Tento systém se však nevztahoval na japonské obyvatelstvo ostrova, ani na etnické menšiny (především kmeny žijící v horách), které se vymykaly japonské kontrole. Systém sloužil k nastolení a udržení pořádku, potlačení protijaponského odporu, ale odvíjel se od něj i výběr daní (podle Chen Ching-Chih 1975: 395–396).

Městské obyvatelstvo se asimilačním procesům, které probíhaly ruku v ruce s modernizací podle západního vzoru, přizpůsobovalo poměrně rychle. Již během první dekády 20. století si obyvatelé měst zvykli na různé moderní

vymoženosti, například jízdní kola, telefon nebo poštovní služby. Do mluvené čínštiny rychle začala pronikat japonská slova, taiwanští muži si začali stříhat dlouhé copy a nosit západní oděv s japonskými prvky (podle Rubinstein 2007: 218). Součástí modernizace a asimilace v této fázi sice nebyl nový oděv a Japonci změnu oblečení nikterak nevyužívali. Spíše jim šlo o to, aby z Taiwanců po svém vzoru vychovali moderní lidi. Tyto snahy vedly ke zvýšení životní úrovně v mnoha ohledech a z toho důvodu docházelo ke spontánnímu přebírání západního stylu oblékání – ten, kdo chtěl být moderní, se chtěl i moderně oblékat. To se týkalo zejména lidí s přístupem ke vzdělání žijících ve městech, kde byl proces modernizace zcela zásadní a výrazně ovlivňoval způsob života obyvatel. Západní oděv rychleji a ve větší míře přebírali muži, jelikož měli větší přístup ke vzdělání i ke kulturnímu a společenskému dění. Převážná většina žen nadále nosila tradiční oděv, do kterého ovšem začaly pronikat západní prvky.

Ve druhé dekádě 20. století byli mnozí taiwanští intelektuálové ovlivněni čínským nacionalismem a revolučními myšlenkami, které na ostrov proudily z pevninské Číny. Protijaponské nálady byly navíc stupňovány diskriminační politikou vedenou Japonci, a tak v období mezi lety 1907–1915 vznikaly konflikty různého rozsahu, mezi nimiž bylo i několik masivních povstání, která byla brutálně potlačena (podle Rubinstein 2007: 218). V roce 1919 byl do funkce generálního guvernéra dosazen Den Kenjirō 田健治郎. Ten byl přesvědčen, že asimilace taiwanského obyvatelstva je naprosto nezbytná pro udržení koloniální správy nad Taiwanem. Z jeho pohledu měla asimilace znamenat stejná práva pro Japonce i Taiwance. Den se proto zasadil o zrušení několika diskriminačních zákonů a odstranil segregaci japonského a taiwanského studentstva ve všech státních školách. Vzdělávání se nemělo omezovat pouze na prostory školy, Den věřil, že veškeré taiwanské obyvatelstvo musí projít procesem akulturace (*kyōka* 教化), tedy přijmout japonskou kulturu, zvyky a naučit se japonsky (podle Lamley 2007: 220–221). Západní misionář Ferguson v roce 1909 uvedl:

Taiwanci žijící ve městech se pojaponšťovali velmi rychle. Jezdí na kolech, používají moderní vymoženosti jako telefon a poštovní služby, začali nosit japonské boty ze dřeva geta a jejich jazyk prošel úžasnou proměnou a byl obohacen o japonská a jiná zahraniční slova. Účesy a oblečení, které nosí mladí muži ve městech, také svědčí o velké míře přizpůsobení. I když někteří z nich stále nosí tradiční čínský cop, jiní mají krátké západní střihy a nosí západní oděv s výraznými manžetami a límci, které jsou populární právě mezi Japonci (1909: 494–496; převzato z Lamley 2007: 218).

Ve 20. letech 20. století byly ve velké míře zrušeny nebo modifikovány zákony, které v sobě ukotvovaly nepřiměřeně tvrdé tresty pro taiwanské obyvatelstvo, a v roce 1921 začala na Taiwanu platit většina ustanovení japonského civilního a obchodního zákoníku, což umožnilo hospodářský a společenský rozvoj a přispělo ke stabilizaci ostrova (podle Lamley 2007: 224). Členové domorodých elit byli zapojováni do vedení lokálních samospráv, které však měly pouze poradní funkci. Stále větší počet taiwanských obyvatel se v tomto období musel povinně registrovat do vládních asociací, které měly za úkol Taiwance „odčínšťovat“ a „pojaponšťovat“ (podle Lamley 2007: 227). Dvacátá léta jsou obdobím, kdy se Taiwanci začali sdružovat do různých taiwanských hnutí (např. nacionalistická, kulturní, literární, feministická).

Na začátku 30. let byly japanizační a asimilační procesy ještě zintenzivněny. Japonci navíc začali plánovat „pojaponšťování“ i ostatního nehanského obyvatelstva. V tomto období vyvrcholila kulturní, literární a politická hnutí zformovaná ve 20. letech a vzniklo i několik politických stran, jejichž činnost byla nicméně do konce 30. let na japonský příkaz ukončena (podle Lamley 2007: 232–234).

Vstup Japonska do války s Čínou odstartovaly události z července 1937, které jsou známy jako Incident na mostě Marca Pola (*Lugouqiao Shibian* 盧溝橋事變). O rok dříve dosedl do funkce generálního guvernéra Taiwanu

admirál Kobayashi Seizō 小林躋造, který měl na Taiwanu tři hlavní cíle:

- industrializaci,
- „imperializaci“ (radikální pojaponsštění) Taiwanců (*Huangminhua Yundong* 皇民化運動, japonsky *kōminka undō*)⁵ pro potřeby jejich nasazení do války,
- přeměnu Taiwanu na odrazový můstek pro japonskou expanzi do jižních oblastí (podle Lamley 2007: 234).

Cílem *kōminky* bylo probudit v taiwanském obyvatelstvu japonský patriotismus, nadšení pro válku a mobilizaci obyvatelstva. V tomto období japonská vláda silně vynucovala japonštinu, nošení japonského nebo západního oděvu, výstavbu domů v duchu japonské architektury a konvertování k šintoismu, které bylo státním náboženstvím. Taiwanci byli skrze toto hnutí také motivováni k mobilizaci pracovních sil a materiálních zdrojů. Zároveň vznikl požadavek na snížení konzumace produktů a šetření materiálů. V rámci industrializace byla na Taiwanu zahájena výstavba těžkého průmyslu. Příliv vesnických obyvatel do městských továren měl za následek růst urbanizace (podle Lamley 2007: 238).

Taiwan za války utrpěl velké ztráty nejen na životech mladých Taiwanců, kteří byli přímo nasazeni do bojových akcí, ale škody utrpěla i taiwanská ekonomika a zemědělství. Mnoho míst bylo navíc zničeno bombardováním. Japonsko kapitulovalo v červenci 1945. O osudu Taiwanu bylo rozhodnuto již v roce 1943 na konferenci v Káhiře. Spojenecké mocnosti požadovaly navrácení Taiwanu Číně, která byla zastoupena Národní stranou (*Guomindang* 國民黨). Formální kapitulace Japonců na Taiwanu proběhla v Taipei 25. října 1945.

⁵ Dále jen *kōminka*.

4 Národnost, společenská hierarchie a oblečení

Na konci 18. století žilo na ostrově Taiwan více než 840 000 obyvatel, z toho pouze cca 100 000 tvořilo původní obyvatelstvo (podle Gao Benli 1995: 16).

4.1 Národnost

Když se vrátíme k počátkům kolonizace Taiwanu, národnostní zastoupení populace vypadalo následovně: více než 98 % čínských osadníků tvořili Hanové z provincií Fujian a Guangdong. Z toho 15,6 % tvořili příslušníci hanského subetnika Hakka (*Kejia Hanzu* 客家漢族)⁶ z Guangdongu, 44,8 % obyvatel pocházelo z Quanzhou 泉州 v provincii Fujian a 35,2 % obyvatel z Zhangzhou 漳州, též v provincii Fujian.

Číňané migrující na ostrov zachovali kontinuitu svých krajových a etnických zvláštností a nadále se oblékali tak, jak bylo zvykem v jejich rodném čínském kraji. Ženy původem z Fujianu nosily spíše sukně, zatímco ženy z etnika Hakka (ve většině případů migrující z Guangdongu) nosily kalhoty i pro příležitost slavnostnějšího charakteru a jejich oblečení bylo méně zdobené, s jednoduššími vzory a v méně výrazných barvách. Typické pro ně byly modré tuniky a černé kalhoty. Hakkové také používali prostší materiály jako konopné plátno. Hedvábí nosili jen zřídka.

⁶ Hakkové jsou dnes vnímáni jako Hanové. Původně se jedná o obyvatele severní Číny, kteří ve třech hlavních vlnách – ve 4., 9. a 13. století přesídlili na území jižní Číny (především dnešní provincie Guangdong, Fujian, Jiangxi a Guangxi). Hakka sehráli v moderních dějinách Číny důležitou roli. Mnoho revolucionářů, politických a vojenských vůdců se etablovalo právě z této etnické skupiny (Erbaugh 1992: 937–968).

Pro ženy, které byly původem z Zhangzhou a Quanzhou, bylo také zvykem podvazování chodidel⁷ a nošení „zlatých lotosů“ (*sancun jinlian* 三寸金蓮; viz obrázek 1). Ženy původem z ostatních oblastí si v souladu s tradicí svého původního domova chodidla nepodvazovaly (podle Gao Benli 1995: 20).

Fujianci a Hakkové žili v oddělených komunitách. Existují případy, kdy mezi jednotlivými etnickými skupinami dokonce vznikaly vyostřené konflikty. Stejně tak jsou známé i případy poklidného soužití a spolupráce všech tří hlavních skupin obyvatelstva Taiwanu – Fujianců, Hakka a etnik původních nehanských obyvatel. Vzájemně mezi sebou obchodovali a uzavírali smíšená manželství. Postupem času docházelo k pozvolnému procesu přirozené asimilace a velká část původního obyvatelstva byla zcela hanizována.

Během japonské koloniální nadvlády se spontánní asimilace ještě více prohlubovala a docházelo k výraznému potírání rozdílů v tradičním oděvu mezi jednotlivými etnickými skupinami a do začátku 20. století se oblečení v podstatě unifikovalo, rozdíly byly pouze marginální. Kulturní syntéze podléhaly zejména kmeny původních obyvatel žijící v nížinách. Například etnikum Pingpu 平埔 se hanizovalo natolik, že se v dnešní době nezařazuje na oficiální seznam taiwanských národnostních menšin. Znatelně méně hanizaci podléhaly horské kmeny nebo kmeny žijící v odlehlejších oblastech ostrova. Těm se podařilo prvky typické pro jejich oblečení udržet dodnes, kdy se stávají předmětem obnoveného zájmu.

⁷ Hanský zvyk sahající do 10. století, mladým dívkám se záměrně deformovala chodidla a následně svazovala tak, aby vypadala menší, což bylo považované za erotické. Tradičně si nohy svazovaly ženy z vyšších vrstev společnosti. Pro společenskou prestiž tento zvyk začaly napodobovat i ženy z nižších vrstev. Mandžuské ženy měly svazování chodidel zakázané, namísto toho nosily střevice s „podpatkem“ uprostřed, aby napodobily svůdnou chůzi žen se zlatými lotosy (viz „Han Chinese Footbinding“. *TRC Leiden: Textile Research Centre* [online], 6. 4. 2015. Dostupné na: <http://trc-leiden.nl/trc-needles/index.php/component/k2/item/10758-han-chinese-footbinding>).

4.2 Společenská hierarchie

Jak bylo předesláno v první kapitole, v Číně stejně jako v jiných tradičních společnostech byl oděv nástrojem k identifikaci společenského postavení jedince v rámci společenské hierarchie. Tradiční čínský oděv je úzce spojen s rituály, tedy se společenskými povinnostmi a funkcemi, které jsou spojené s příslušným postavením. Samotná spojitost mezi oděvem a rituálem je obsažená i v čínském jazyce – slovo označující oděv a oblečení *fu* 服, v sobě zároveň obsahuje další významy jako sloužit, podřídit se nebo nosit smutek (podle Roberts 1997: 9). Společenská prestiž byla v císařské Číně neoddělitelně spojená s výkonem úřednického povolání.⁸ Obecně platilo, že čím vyšší hodnost úředník získal, tím vyšší společenský status požíval. Tento status byl viditelně nošen na oděvu: každý rank měl přidělen příslušný úřednický oděv, který odrážel hierarchii systému pomocí úřednického čtverce (*buzi* 補子) zdobeného symbolickými motivy na přední části formálního úřednického roucha (viz obrázek 2). Obdobné označení nosily také ženy úředníků.

Mezi mužským a ženským střihem původně nebyl velký rozdíl. Qingy předepsaný oděv velmi zřetelně odlišoval vládnoucí elitu a úřednickou vrstvu od zbytku populace. Mandžuoové (*Manzuren* 滿族人) se svým nástupem zavedli nový systém úřednického oblečení, který během své vlády několikrát modifikovali. Při poslední úpravě z roku 1759 císař Qianlong 乾隆 vydal prohlášení, ve kterém spojoval nedodržení předpisů v oblékání se ztrátou legitimacy některých dynastií a apeloval na zachování mandžuských etnických specifik na oděvu:

Co se týče rouch a čapek, je tomu tak, že každá dynastie zavádí svá vlastní nařízení ... My jsme tedy proto následovali staré tradice naší dynastie a neopovážili jsme se je změnit, ze strachu, že by nás za to lid ztrestal ... a tím bychom urazili naše předky ... navíc, pokud se podíváme na dynastie Jižní Wei, Liao, Qin a Yuan – všechny změnilы róby a čapky a vymřely v průběhu jedné

⁸ Úředníci byla etablovaná skupina vzdělanců, kteří prošli systémem císařských úřednických zkoušek, a tím se legitimovali k řízení správního aparátu Číny.

generace ... Neodvažujte se měnit nebo zavržovat náš šat! Mějte se na pozoru a slyšte moje varování! (Huangchao liqi tushi; podle Roberts 1997: 13–14)

Konfucianství bylo Číňany uplatňováno i na Taiwanu. Nicméně díky tomu, že se jednalo o ostrov poměrně vzdálený od centra qingské vlády, panovaly na něm mnohem volnější poměry. To se odrazilo v životním stylu, společenských zvycích, hodnotách a potažmo ve způsobu oblékání. Historické záznamy označují taiwanské oblečení ve srovnání s oblečením nošeným na pevninské Číně za méně hierarchizované (podle Ye Licheng 2014: 41).

Oblečení není úhledné, kalhoty vykukují zpod haleny a tomu se říká mávat dračím ocasem; ponožky nejsou ovázané stuhou, a když se sesmeknou z nohy a odhalí ji, říká se tomu, že noha větrá, rolníci a sluhové pracují v oblačných střevících a atlasových tunikách a vypadá to velmi nevytříbeně.

V prefektuře Taiwan neexistuje řád ve věci čapek, střevíců a oděvů, lidé nízcí se s oblibou oblékají přepychově, muži orají, ale ženy netkají. V okrese Luo se oblékají a zdobí extravagantně a nerespektují pravidla. (převzato z Ye 2014: 41).

5 Tradiční čínský oděv žen na Taiwanu

Tradiční čínský ženský oděv, bez ohledu na regionální zvláštnosti, se na sklonku dynastie Qing skládal ze dvou hlavních kusů – tuniky a sukně. Tento typ oděvu byl rozšířený již za Mingů. Tunika, čínsky nazývaná *dajinshan* 大襟衫⁹ nebo *dataoshan* 大綯衫¹⁰, měla typický tvar T, stojací límeček a široké rukávy. Tunika byla volného střihu a v trupové části se rozšiřovala. Zapínání bylo umístěno na pravé straně přední části oděvu (viz obrázek 3). Podle počasí se tunika mohla doplnit dalšími vrstvami oděvu – kabátkem (*gua* 褂), vestou (*majia* 馬甲, též *guajia* 褂褂¹¹) atd. Kabátek měl zapínání na přední straně uprostřed, proto byl vhodný pro nošení venku nebo při práci, jelikož se dal pohodlně svléct, nebo obléct. Vesta bez rukávu měla hlavně tepelnou funkci. Spodní část oděvu tvořila sukně (*qun* 裙) a kalhoty (*ku* 褲). Tradiční čínské sukně (*mamianqun* 馬面裙) byly dlouhé až na zem. Byly zavínovacího střihu a od středního období dynastie Qing začaly být populární plisované sukně (viz obrázek 4), jejichž zvláštní plisování připomínalo rybí šupiny (*yulin baizhequn* 魚鱗百褶裙). Sukně se nejčastěji nosily při slavnostních příležitostech a oblékaly se přes kalhoty, aby se ženám při chůzi neodhalovaly nohy, což bylo v očích tehdejší společnosti považováno za vulgární. Lemy sukní i tunik byly často ozdobeny bohatou a detailní výšivkou¹². Nejčastěji nošený typ kalhot se nazýval *hedangku* 合襠褲, též *dadangku* 大襠褲¹³. Pro kalhoty byl typický hluboký sed (viz obrázek 5). Ženy z nižších společenských vrstev, které byly zvyklé na těžkou manuální práci, běžně nosily kalhoty a sukně volily jen pro slavnostní příležitosti. Na zhotovení svátečního oblečení se používalo převážně tkané hedvábí

⁹ Název v dialektu Min, rozšířený v provincii Fujian.

¹⁰ Název v dialektu Yue, rozšířený v provincii Guangdong.

¹¹ Nářeční varianty Yue a Min.

¹² Více o výšivce v pozdně qingském období viz Mezi kulturami: Oděvní výšivka v pozdním období dynastie Čching (Heroldová 2015).

¹³ Nářeční varianta Yue, doslova „kalhoty s velkým rozkrokem“.

a oblečení na všední nošení se šilo z prostších materiálu jako bavlna nebo ramie.

Při slavnostních příležitostech bylo zvykem nosit spodní díl a tuniku ušité z látky stejného vzoru. Slavnostní oděv byl často doplněn o šátek přes ramena nebo „oblačný límeček“ (*yunjian* 雲肩) a pokrývku hlavy. Za nejslavnostnější barvu byla považována červená (viz obrázek 6). Běžně se také nosily barvy jako zelená, modrá, šedá, černá a bílá. Ženy z úřednické vrstvy pak nejčastěji nosily oblečení azurově modré barvy. Manželky a dcery úředníků nebo ženy pocházející z bohatých vrstev nosily svrchní kabátek mingského stylu, nazývaný *mang'ao* 蟒襖¹⁴ a vestu (*xiapei* 霞帔¹⁵). Svrchní oděv mohl být doplněný o úřednický čtverec, který vyjadřoval hodnotu jejich manželů (viz obrázek 7). Prosté ženy nosily při slavnostních příležitostech bohatě zdobené oblečení.

Co se týče materiálů, Taiwan byl pod správou Qingů v podstatě závislý na importu hedvábí, bavlny a konopného vlákna z pevninské Číny a v malé míře i z Japonska. Na některých místech ostrova (jmenovitě Ershui 二水, Hemei 和美, Fengshan 鳳山 a Xuejia 學甲) byly produkovány přírodní vlákna z ananasu, tara, jutovníku nebo banánovníku. Za použití celkem primitivních technik byli tehdejší mistři na Taiwanu schopni dosáhnout výborných výsledků. Například z ananasového vlákna dokázali vyrobit vzdušný materiál nazývaný ananasové hedvábí (*fengli si* 鳳利絲), který se nelepil na kůži a byl tak vhodný pro tropické klima Taiwanu. Barvení látek pak probíhalo v lokálních barvárnách na ostrově. Po předání Taiwanu Japoncům v roce 1895 začali Japonci na Taiwan exportovat vlastní materiály na úkor čínských výrobků a do poloviny éry japonské okupace se Japonsko stalo hlavním dodavatelem látek na ostrov (podle Gao Benli 1995: 18–19).

¹⁴ „Kabátek s hady“ je název pro velkou červenou halenu se zlatými motivy draků tradičně nošenou úřednickou vrstvou za Mingů a Qingů.

¹⁵ Součást ceremoniálního úřednického oděvu, sešitý pás látky přehozený přes ramena se vzorem draků.

6 Ženský oděv v období japonské nadvlády

Taiwan pod správou Japonců prošel celou řadou společenských, politických, myšlenkových a kulturních změn, které byly přirozeně reflektovány i v oděvu Taiwanců. Japonskou koloniální vládu můžeme rozdělit do tří období podle politik, které byly v daném období prosazovány: Období smířlivé politiky kolonizace (*Suifu Zhengce Jieduan* 綏撫政策階段) v letech 1895–1919, Období politiky asimilace (*Tonghua Zhengce Jieduan* 同化政策階段) v letech 1919–1937 a Období politiky radikálního pojaponsštění (*Huangminhua Zhengce Jieduan* 皇民化政策階段) mezi lety 1937–1945. Všechny tyto politiky se společně s dalšími faktory podepsaly na transformaci oblečení Taiwanců.

6.1 Období smířlivé politiky kolonizace (*Suifu Zhengce Jieduan* 綏撫政策階段) v letech 1895–1919

Japonci v počátečním období vlády na Taiwanu prosazovali asimilační politiku nebrutálními způsoby a zdůrazňovali především celkový rozvoj zaostalého Taiwanu. Brink uvádí, že právě rozsáhlá modernizace v tomto období sloužila jako legitimní důvod pro Taiwance, aby japonské programy do určité míry přijímali, i přesto, že byli v rámci asimilační politiky utlačováni jako druhořadí obyvatelé impéria (2012: 42). V tomto období guvernér také začal prosazovat kampaň za odstranění starých zvyků a kultury. Mezi hlavní body kampaně patřilo odstranění kouření opia, stříhání copů u mužů a osvobození žen od podvazování chodidel.

6.1.1 Kampaň za osvobození podvazovaných chodidel

Když na jaře v roce 1898 přišla velká povodeň, většinu obětí tvořily právě ženy s podvázanýma nohama. Tato skutečnost dala popud k založení Spolku za osvobození podvazovaných chodidel (*Jie Chanzu Hui* 解纏足會). Inspiraci pro to Taiwanci našli v Číně, kde takové spolky již v té době existovaly a byly zakládány z iniciativy různých reformátorů.¹⁶ Lin Shuhui ve své studii uvádí, že v roce 1905 téměř 56 % z celkového počtu 1 406 224 Taiwanek mělo deformované nohy (1993: 86). Nicméně guvernéri zprvu nevydávali zákony, které by samotné podvazování nebo jiné hanské zvyky přímo zakazovaly. Namísto toho byly dívky poučovány ve školách, byly pořádány různé osvětové přednášky pro ženy, Taiwanky byly vysílány na výchovné pobyty do Japonska a v periodikách vycházely články volající po osvobození žen (podle Lin Shuhui 1993: 77).

Pohroma podvazovaných chodidel [Chanzu Huo Shuo 纏足禍說]

Před časem jsme hovořili o reformě oděvu a mluvilo se vesměs o mužích. Co se týče žen a problému svazování nohou již bylo řečeno mnoho a není to nic výjimečného. O tomto problému chci promluvit i dnes, a to konkrétně ve vztahu k taiwanským ženám. Na jistém místě žije jedna patnáctiletá dívka, která kvůli svázaným nohám byla již několikrát potrestána. Ale nebyla potrestána podle pravidel tainanské jednotky baojia, ale nejspíš byla potrestána z jiných příčin. Pokud jde jen o to, že není pěkná, pak ji nelze kvůli tomu trestat. Ach běda, čím se jen provinila? Proč si s ní někdo takhle pohrává? Napišu Vám o pohromě svazování nohou. Ženy nyní začaly studovat a v ženském světě dochází k otevření. Jakkak by to nadále mohla být „zavřená“ generace? Dlouho jsme žili v temném světě. Jak mohou být ženy považovány za drahocenné? Jak mohou být ženy považovány za vznešené? Jak mohou být vdané ženy považovány za drahocenné? Jen když mají vzdělání. A proč je to vznešené? Protože se tím mohou osvobodit. Přeji si, aby byl odstraněn zlovyk svazování nohou, což by jednoduše znamenalo osvobození. Mluvím sice o Taiwankách, ale můj hněv se upíná na Číňany. Kde má

¹⁶ První pokus o zrušení podvazování chodidel v Číně vyšel od Mandžů. Když na dvoře vystřídali mingskou dynastii, vydali zákon zakazující svazování nohou, který však za rok zrušili a Mandžujky samy začaly nosit boty s podpatkem uprostřed, které měly kopírovat vzhled zlatých lotosů. Na přelomu 19. století o odstranění podvazování chodidel usilovaly různé politické a společenské a reformní skupiny (Taipingové, intelektuálové, reformátoři, kapitalisté, političtí lídové nebo misionáři a jiní cizinci pobývající v Číně). Svazování chodidel vnímali jako překážku brzdící pokrok, modernizaci a emancipaci žen (Turner 1997: 454–455).

počátek rozdíl mezi ženami a muži? Vychází z barbarského světa, kde ani muži ani ženy nemají vzdělání. Hlavně pokud jde o ženy, když neobdrží vzdělání, pak nemohou mít žádné znalosti, morální hodnoty a vychování. Proto prostopášní odporní muži, kteří sami vyhledávají jen tělesné potěšení a neznají zábrany, za všechno viní ženy a považují to za obecnou spravedlnost. A tak zabraňují ženám získat poznání. Nepozvedávají jejich morálku a vychování. Namísto toho berou ženám jejich práva a všemi způsoby dohlíží na to, aby se ženám těchto práv nedostávalo. Takové jednání je nepřístojné ... (Taiwan Riri Xinbao 12. 7. 1905: 2).

Činnost spolků za odstranění podvazování chodidel se postupně rozšiřovala a do roku 1915 existovalo v různých městech po celém Taiwanu nejméně 8 takových spolků. Žen, které odhazovaly zlaté lotosy, sice postupně přibývalo, ale výsledky kampaně přesto nebyly uspokojivé. Podle Lin Shuhui si například v taizhongské oblasti do roku 1914 přestalo podvazovat nohy 29 275 žen, tedy 10,5 % z celkem 270 788 registrovaných (1993: 82). Ochotněji se „odstraňování starých zvyků“ přirozeně přizpůsobovaly dívky mladší generace žen a ženy, které měly zaměstnání nebo vzdělání. Je důležité si také uvědomit, že pro již zmrzačené ženy bylo „osvobození chodidel“ bolestivější, než když si nohy nepřestaly podvazovat. Zároveň do té doby jejich nepodvázaná chodidla mohl vidět pouze manžel, když si doma vyměňovaly obinadla, což bylo považováno za velice intimní a erotickou záležitost. Chodit na veřejnosti s nepodvázanými chodidly proto bylo pro některé tradičně vychované Taiwanky společensky nepřijatelné. Neuspokojivou situaci řešila guvernérova vláda vydáním zákona z roku 1915, kterým do pravidel systému *baojia* přidali požadavek na odstranění zvyku podvazování nohou. Porušení tohoto nařízení bylo trestáno pokutou do výše až 100 japonských jenů. Do roku 1930 počet žen se svázanými nohami klesl na 6,7 % (podle Chien Wei-lun 2005: 45). Vedle zlepšení životních podmínek a emancipace žen kampaň přinesla i nový módní trend – nošení kožených střevíců západního stylu (viz obrázek 11).

Sinchajská revoluce z let 1911–1912 v Číně ukončila přes 200 let dlouhou vládu dynastie Qing. Mnoho mladých Číňanů odjíždělo studovat do zahraničí, především do Japonska. Mladí lidé byli očarováni západními

myšlenkami a trendy. Městské obyvatelstvo začalo nosit oblečení západního stylu (*yangzhuang* 洋裝) a muži si stříhali copy na znamení odmítnutí mandžuské nadvlády (v pozdější době, po ustavení Čínské republiky, se stříhání copů stalo povinným). Většina obyvatel nicméně nadále nosila tradiční čínský oděv. Tyto společenské změny v Číně se odrazily i na Taiwanu. Ačkoli tradiční oděv mužů v počátečním období republiky zůstal stejný jako na konci období Qing, ženský tradiční oděv prošel poměrně výraznou změnou. Do té doby se základní střih ženského a mužského oděvu v podstatě nelišil. Nyní se podle vzoru západní módy začaly používat střihy, které daly více vyniknout linii ženské postavy. Zužovala se trupová část oděvu i rukávy (viz obrázek 8). Volné tuniky se přeměnily v tuniky šité na míru (viz obrázek 9). Mnoho žen nosilo kalhoty a zúženou tuniku s jednoduchým lemem ozdobeným pouze pěknou stuhou. Proměnou prošly i zavinovací sukně. Postupně je začaly nahrazovat jednoduché, méně zdobné sukně západního střihu z jednoho kusu látky, které byly praktičtější a jednodušší na výrobu.

6.2 *Dōka* – Období politiky asimilace (*Tonghua Zhengce Jieduan* 同化政策階段) v letech 1919–1937

Ve 20. a 30. letech pokračuje trend zužování tradičního ženského oděvu. Výjimkou jsou rukávy. Moderní byly zvonové tříčtvrteční rukávy (*labaxiu* 喇叭袖), které se rozšiřovaly, ale ne po celé své délce, jak tomu bylo na sklonku dynastie Qing. Typický pro toto období byl i zvýšený stojací límeček. Dále došlo ke zkrácení délky tuniky a sukně přibližně o 10–15 centimetrů (viz obrázek 10). Ženy ze všech společenských vrstev nosily kalhoty více než kdy před tím. Bohaté rodiny, ženy žijící ve městech a ženy, které prošly kampaní za osvobození podvazovaných chodidel, se postupně přizpůsobovaly modernizaci života, která šla ruku v ruce s modernizací oblečení.

V roce 1919 guvernér zahájil období sjednocení kultur (*Wenhua Tongzhi Shiqi* 文化同治時期), pomocí zákonů a nařízení začal prosazovat politiku rozšiřování impéria (*neidi yanchang zhuyi* 內地延長主義) a politiku asimilace (*tonghua zhuyi* 同化主義). Tyto politiky zdaleka nepřinesly rovnocenná práva a postavení pro Taiwance a Japonce, naopak byly vůči Taiwancům diskriminační. Zahrnovaly v sobě zákony, které nařizovaly učení japonštiny, přebírání japonské kultury a potlačení hanské identity a kultury. Ve stejnou dobu byli Taiwanci konfrontováni s pronikáním západní kultury a modernity i s událostmi v Číně, kde byla úspěšně dovršena revoluce a probíhalo Majové hnutí (*Wusi Yundong* 五四運動) nesené silným vlasteneckým étosem. Tato situace v Taiwancích vyvolávala potřebu uvědomovat si a bránit vlastní kulturu, což s sebou pro mnohé přineslo dilema – na jednu stranu toužili po pokroku a usilovali o přizpůsobení se modernímu světu, který k nim přicházel skrze Japonsko. Na druhou stranu si přáli zachovat vlastní tradiční čínskou kulturu a vymezit se tím vůči japonským kolonizátorům (podle Ye Licheng 2014: 76).

V roce 1920 vzniká i taiwanská obdoba čínského Hnutí za novou kulturu s totožným názvem (*Xin Wenhua Yundong* 新文化運動). Stoupenci hnutí zavrhovali přílišné lpění na starých zvycích, usilovali o všestrannou modernizaci, a také vesměs podporovali přechod od tradičního oděvu k západnímu. Huang Zhou 黃周,¹⁷ novinář a stoupenec Hnutí za novou kulturu na Taiwanu, ve svém novinovém článku s názvem Vyměnit staré oblečení za nové (*Huanxin Yishang* 換新衣裳) uvedl:

Vítat nové a loučit se starým, to je od počátku princip přirozeného pokroku ... Lidé narození v dnešní době v žádném případě nemohou popírat fakt, že se společnost vyvíjí. Ale skupina zpátečníků si za ideál bere ochraňování starého systému, slepé následování starého modelu považuje za ctnost a mylně se domnívá, že tradiční starobylé zvyky jsou jediný správný princip. Je nutné, aby se tyto bludy od základu

¹⁷ Učitel, novinář, člen Taiwanské kulturní asociace (*Taiwan Wenhua Xiehui* 臺灣文化協會), ředitel Taibeiské hlavní kanceláře oddělení pro čínštinu (*Taibei Zongshe Hanwen Bu* 臺北總社漢文部).

reformovaly. Ti spátečníci se oblékají do starých šatů a to jim také přísluší. My, lidé, kteří žijeme v nové době, můžeme nosit pouze nové oblečení. Jak bychom mohli nosit to staré? ... Jestli stále budeme nosit oblečení našich dědů, pak v naší společnosti nebude pokroku a navždy budeme pokulhávat za ostatními. (Taiwan Minbao 11. 3. 1924; převzato z Ye Licheng 2014: 78).

S Huangova článku je zřejmé, že tradiční oděv byl chápán jako symbol staré doby, ten západní byl oproti tomu symbolem pokroku. Westernizace, která na Taiwan dorazila na začátku 20. století prostřednictvím Japonska, s sebou přinesla i postupné přejímání západních estetických hodnot. Západní oblečení nebylo vnímáno pouze jako symbol modernity a praktičnosti, ale mělo v sobě zakotveno i kladné estetické hodnocení. Na druhou stranu je důležité si uvědomit, že většina stoupenců hnutí za novou kulturu neviděla východisko v násilném a bezhlavém přebírání cizí kultury, tak jak jim to v té době diktovali Japonci a jak tomu docházelo v Číně v rámci Hnutí za novou kulturu. Cestu viděli v protřídění tradičních zvyklostí (ponechat, co je dobré, opustit, co je špatné) a v přirozeném přebírání nových, pokrokových zvyků a hodnot, které by lépe vyhovovaly požadavkům nové moderní doby (podle Ye Licheng 2014: 86). V tomto smyslu se v jednom ze svých komentářů vyjádřil i propagátor Hnutí za novou kulturu Huang Chengcong 黃呈聰:¹⁸

Měli bychom vytvořit specifickou taiwanskou kulturu [Yinggai Zhuo Chuangshe Taiwan Tezhongde Wenhua 應該著創設台灣特種的文化]

Od té doby, co byl Taiwan podstoupen [Japonsku], zaznamenali jsme hojný přísun japonských kulturních specifík. Před časem taiwanské autority přijaly Strategii asimilace [tonghua fangzhen 同化方針], která má za cíl na Taiwan přesadit japonská kulturní specifika, a aktivně ji prosazují na různých místech. Například reorganizace dopravy, zřizování zdravotických zařízení, rozvoj průmyslu, to všechno vede ke zlepšení života obyvatel a já sám to obdivuju. Ale co se týče přejmenování místních názvů do japonštiny, vnucování japonštiny a prosazování japonského způsobu oblékání, stravování a bydlení, zakazování čínštiny, omezování vědeckého bádání a další ... to vůbec nevede ke zlepšení

¹⁸ Významný člen Společnosti za nový lid (Xin Min Hui 新民會) a člen Taiwanské kulturní asociace (Taiwan Wenhua Xiehui 臺灣文化協會). Snažil se o prosazení hovorového jazyka baihua 白話 na Taiwanu po vzoru Číny.

života obyvatel, ale naopak brání kulturnímu pokroku. Každá kultura by měla následovat svoji přirozenou univerzálnost. Není to něco, co by se dalo vynutit zákony ... (převzato z Ye Licheng 2014: 82–83).

6.2.1 Západní oděv

Dvacátá léta byla tedy ve znamení pozvolného přecházení k oblečení západního stylu. U žen vycházejících z chudých poměrů a na venkově nadále přetrvává zvyk nošení tradičního oděvu, do kterého se však začínají promítat prvky západní módy. Setkáváme se tedy s hybridním oblečením v různých podobách. Již od první dekády 20. století docházelo ke kombinování obou stylů zároveň – jedna část oděvu byla tradiční, druhá západní (viz obrázek 11). Nevěsty se halily do bílých svatebních závojų a některé se dokonce i vdávaly v bílých šatech, jak je zvykem na Západě, na rozdíl od čínské tradiční červené barvy. Tato skutečnost svědčí o zásadním přehodnocení dosavadních hodnot, když si uvědomíme, že bílá barva je v čínské kultuře tradičně spojována se smutkem a je tedy barvou pohřební. Dalším příkladem hybridnosti oblečení mohou být tradiční sukňe nebo tunika, které jsou vyzdobeny detaily běžně používanými u západního oděvu (viz obrázek 12). Obecně platilo, že většina starších žen a ženy na vesnici stále nosily oděv tradiční, případně tradiční tuniku v kombinaci se západní sukňí (*xishi qun* 西式裙) a koženou obuví (*pixie* 皮鞋).

Trend nošení západního oděvu na Taiwan i do Číny pronikal především z Japonska, které se na přelomu 19. a 20. století v období Meidži začalo za podpory západních mocností rychle modernizovat a industrializovat. Představitelé japonské koloniální správy i ostatní Japonci, kteří na Taiwanu žili a pracovali, již běžně nosili západní oblečení a mladí Taiwanci se začali přizpůsobovat jejich módě, jelikož chtěli být moderní. Takový trend japonské úřady podporovaly, viděly v tom realizaci modernizace své kolonie a její vymanění z čínského vlivu. Západní oblečení na Taiwanu jako první začali nosit mladí lidé se zkušeností se studiem v Japonsku. Skutečnost, že vládnoucí vrstva a vzdělaní lidé nosili západní oděv, přidala tomuto oděvu vedle

modernity a progresivity punc vysokého postavení a vzdělanosti. Na druhou stranu na Taiwanu chyběli krejčí a švadleny znalí západních střihů a koupě západního oblečení v japonském butiku se podstatně prodražila. Wu Qihuo ve svém článku dochází k výpočtu, že jeden oblek nebo kabát západního stylu měl ve 20. letech cenu rovnající se měsíční výplatě učitele (2012: 205).

Situaci se Japonci snažili řešit otevíráním učilišť pro dívky, kde by se naučily krejčovskému řemeslu a následně je motivovali k založení krejčovských živností. Toto úsilí bylo zároveň v souladu s cílem japonského vzdělání, jímž bylo vychovat z dívek „moudré manželky a dobré matky“ (*xian qi liang mu* 賢妻良母) a zvýšit produktivitu práce žen. Na druhou stranu Japonci ctili tradiční koncept, že ženy jsou podřízené mužům (*nan zun nü bei* 男尊女卑) a zakázali mužům, aby se vyučovali tomuto ženskému řemeslu (podle Chen Pai-ting 2009: 1). V čínské kultuře se však výrobě oblečení tradičně věnovali muži. Chen Pait-ing ve své studii došla k závěru, že tyto skutečnosti vedly ke změnám v genderovém poměru v krejčovském odvětví a také přispěly ke zlepšení postavení žen ve společnosti a v rodině. Získaly tak přístup ke vzdělání a práci, které jim umožnila seberealizaci a emancipaci (2009: 1). Díky tomu, že každá vyučená krejčová mohla provozovat živnost i doma, stalo se to jednoduchou a atraktivní formou podnikání pro Taiwanky. S rostoucím zájmem o toto řemeslo rostl počet krejčovských salónů a krejčovských škol ve městech po celém ostrově, což přispělo k popularizaci západního oblečení. Nicméně platilo, že do nového se převlékali hlavně muži. Cheng Hong-sheng tuto zvláštnost spojuje s tradičním konceptem mocenských vztahů:

Existuje staré čínské rčení: „muži se vzdali, ale ženy ne“, které popisuje změny minulé dynastie. Značí se tím, že oblečení a vzhled mužů byly vždy násilně změněny do stylu oblečení nové dynastie, zatímco ženské oblečení zůstalo jako před tím. Taiwanští muži změnili oděv už za generace mého dědečka, zatímco moje babička si tradiční pozdně-qingský vzhled ponechala do konce života ... V oblasti ženské módy byly ženy schopny využít reformované qipao k tomu, aby ochránily tradici ... běžně přijímaný názor je, že poražení muži využívají oblečení svých žen k tomu, aby zachovali své tradice a tím dali najevo svou neúplnou podřízenost ...

Muži jsou nositeli politické moci a společenské autority. Jejich oblečení je specifickým symbolem mocenských vztahů ... Proto muži starého režimu – mladí, staří, musí změnit svůj vzhled, aby demonstrovali svou podřízenost novému režimu. Protože ženy neoplývají tímto druhem moci, jejich oblečení oproti tomu může být ušetřeno. To, že se „ženy nevzdávají“ [„muži se vzdali, ale ženy ne“] možná vychází z konceptu tradiční ženské role, jejíž náplň nemá nic do činění s politickou mocí (Cheng Hong-sheng 2008: 303–304).

Čína i japonské císařství v období 20. a 30. let zápasili s problémem, jak nastavit modernizující agendu tak, aby umožnila státu zasahovat i do každodenního života občanů. V Číně těmto účelům mělo sloužit Hnutí za nový život (*Xin Shenghuo Yundong* 新生活運動), které v roce 1934 vyhlásil generál Čankajšek (*Jiang Zhongzheng* 蔣中正) se svojí ženou Song Meiling 宋美齡. Ve stejné době, kdy v Číně Čankajšek usiloval o „výchovu“ obyvatelstva ve spořádané občany, na Taiwanu k tomu Japonci rozvinuli zmíněné asimilační programy. V první fázi to byla umírněnější *dōka* a v následné fázi radikální *kōminka*. Jedním z cílů těchto dvou programů bylo také vytvořit nový ideál ženy a následně do něj Taiwanky přeformovat. Taiwanky se svým chováním a vzezřením měly co nejvíce přiblížit Japonkám, ale jako podřadné etnikum se jimi nikdy nemohly stát. Taiwanci byli nuceni Japonce kopírovat, ale v tisku byli vždy důsledně oddělováni jako „místní lidé z ostrova“ (*bendaoren* 本島人), což fungovalo jako kontrast pro označení Japonců jako „lidí z vnitrozemí“ (*neidiren* 內地人). K propagandě asimilačních programů Japonci hojně využívali vládou řízená periodika. V dubnu a květnu roku 1930 vyšla v deníku *Taiwan Riri Xinbao* 台灣日日新報 (Taiwanské nové noviny) série jedenácti článků pod názvem Obohacení taiwanské kultury: ostrovní žena (*Neimon ni umarenagara*), které měly pomocí příběhů příkladových žen vytvořit obraz ideální „ženy z ostrova“ a charakterizovat žádoucí vzorce chování, jež měly Taiwanky následovat. Tyto příkladné ženy studovaly v Japonsku, mluvily japonsky, oblékaly se jako Japonky, byly skvělé matky a opory svých manželů, navíc se vzorně staraly o domácnost a byly znamenitými pracovnicemi (podle Brink 2012: 43–47). Noviny *Taiwan Riri Xinbao* byly ústřední koloniální noviny s přímou vazbou

na guvernérův úřad a po celou koloniální éru fungovaly jako nástroj cílené japonské propagandy. Ženské otázky věnovaly poměrně velký prostor. Při listování ve stránkách těchto novin si můžeme všimnout, že kromě článků cílených na výchovu taiwanských žen v „chytré manželky a dobré matky“, noviny obsahují velké množství ilustrací zobrazující ženy v podobě reklam na spotřební zboží, sloganů atp. Na většině ilustrací jsou ženy zobrazeny v kimonu nebo západních šatech, v několika případech na sobě mají zúženou tradiční tuniku a jen zcela ojediněle se vyskytují obrázky dívek v *qipau*. Ženy z obrázků jsou většinou v zápalu vaření, uklízení nebo se starají o děti a manžely (viz obrázky 13–18). Působí upraveným, strojeným a poslušným dojmem, na rozdíl od svůdných dam v přiléhavém *qipau* ze stránek čínských periodik vycházejících ve stejné době.¹⁹ Čtenářům taiwanských novin byla předkládána velice jasná představa o novém ideálu ženy – sice obklopená moderním zbožím, ale stále v mezích tradičního rodinného zázemí.

6.3 *Kōminka* – Období politiky radikálního pojaponštění (*Huangminhua Zhengce Jieduan* 皇民化政策階段) mezi lety 1937–1945

Když Japonsko v červenci roku 1937 vstoupilo do druhé války s Čínou, dobře si uvědomovalo, že bude potřebovat lidskou sílu i materiální zázemí svých kolonií, proto guvernéri na Taiwanu a v Koreji vyhlásili *kōminku*, hnutí totální asimilace, které obsahovalo tři hlavní programy - hnutí za národní jazyk (*Guoyu Yundong* 國語運動) zavádějící japonštinu do škol a zakazující používání čínštiny v tisku, hnutí za změnu jmen (*Gai Xingming Yundong* 改姓名運動), jehož cílem bylo nahradit čínská jména za japonská a konečně systém dobrovolníků (*Zhiyuanbing Zhidu* 志願兵制度), který měl verbovat Taiwance do japonské císařské armády a vychovat je k tomu, aby neváhali položit životy ve jménu japonského císaře (Leo T. S. Qing 2001: 93–95).

¹⁹ Více o oblékání čínských žen v první polovině 20. století viz (Laing, Ellen Johnston: 2003).

Kōminka doslova znamená přeměna [obyvatel kolonií] na příslušníky císařství. Podle Chou Wan-yaoa lze na *kōminku* nahlížet ze dvou perspektiv: jako na zintenzivnění probíhajících asimilačních procesů i jako na nedílnou součást válečné mobilizace, kterou Japonsko zahájilo s vypuknutím války (1996: 41). Společně s *kōminkou* nebo v návaznosti na ni byly zahájeny i další programy. „Duchovní mobilizace“ (*jingshen dongyuan* 精神動員) měla přesvědčit Taiwance, aby se s nadšením aktivně účastnili války. Mobilizace pracovní síly (*laoli dongyuan* 勞力動員) zase vybízela k zapojení všech práce schopných do výroby potřeb pro vojenskou mašinerii. Guvernérova vláda také nařídila, aby všichni šetřili zdroje (*ziyuan jiejue* 資源節約). Japonská vláda řešila i otázku, jak efektivně mobilizovat ženy, a hledala proto způsob, jak upravit ženský oděv tak, aby co nejlépe vyhovoval potřebám války. Zároveň ještě více zintenzivňovali protičínskou propagandu (doslova proces oddálení se Číně *quzhongguohua* 去中國化). Japonci ze strachu, že se v Taiwancích vzbudí vlna čínského nacionalismu, odsuzovali veškeré projevy čínské kultury, včetně oblečení, a přisuzovali jim ideologické významy. Nosit čínské oblečení bylo propagandou označováno jako projev kolaborace s nepřítelem, naopak nošení japonského oděvu mělo symbolizovat spolupráci s Japonci. Taibeiská pobočka pro duchovní mobilizaci lidu (*Guomin Jingshen Zongdongyuan Taipei Zhou Zhibu* 國民精神總動員台北州支部) v únoru 1940 vyhlásila Kampaň za vylepšení oděvu žen z ostrova (*Bendao Funüfude Gaishan Yundong* 本島服女服的改善運動) a vydala prohlášení:

Tento incident [2. světová válka] je klíčový okamžik. Hnutí kōminka se na ostrově bouřlivě a s nadšením. Díky vyhlášení kampaně za duchovní mobilizaci lidu se spojila celá země, všichni oddaně slouží státu, statečně rozdmýchávají nadšení...Smyslem kōminky je nabádat všechny lidi z ostrova, aby si vypěstovaly ducha japonského uvědomění. V době, kdy [lidé z ostrova] nosili čínský oděv, si nevědomky pěstovali původní [čínské] národní uvědomění a lásku [čínské] k vlasti. Takový jev je v rozporu s kōminkou. Proto je nutné udělit usměrňující instrukce. Muži z ostrova, kteří nosili oblečení s čínskými knoflíky, už byli instruováni úřady svých prefektur a přestali nosit oblečení s látkovým zapínáním, ale ženský oděv stále nebyl upraven. Především ženy ve středním věku a starší ženy si stále zachovávají tradiční vzhled a nesměřují k tomu, aby

ho vylepšily. Taková situace je v rozporu se zásadami kōminky (převzato z Ye Licheng 2014: 104).

Cílem této kampaně bylo odstranit z tradičního čínského oblečení „čínskost“ a udělat z něj ideologicky korektní oděv. K tomu bylo stanoveno několik požadavků: tradiční tunika se měla zúžit a zkrátit, stojací límeček přeměnit na límeček západního stylu, do práce se měly nosit dlouhé, nebo krátké kalhoty se západní košilí s krátkými rukávy (podle Ye Licheng 2014: 106). Souběžně se rozvinula kampaň za odstranění moderního čínského „národního kroje“ (*qipao* 旗袍) a za nošení kimona (*hefu* 和服) nebo jiného Japonci předeepsaného oděvu.

6.3.1 Qipao 旗袍

30. léta byla na Taiwanu ve znamení přechodu k západnímu oděvu. Nicméně nadále platilo, že starší ženy a ženy na vesnici nosily převážně tradiční hanský oděv, Japonci nazývaný jako „ostrovní oděv“ (*bendaofu* 本島服). Ženy z movitějších rodin se začátkem 30. let začaly seznamovat s novým módním trendem přicházejícím ze Šanghaje – *qipaoem*. Dlouhé šaty s hlubokým rozparkem na obou stranách, asymetrickým zapínáním na přední části a se stojacím límečkem měly hned několik regionálních názvů – v Číně „praporové šaty“ *qipao*, na Taiwanu „dlouhá košile“ (*changshan* 長衫) a v Hongongu *cheongsam* (kantonská výslovnost čínského slova 長衫).

6.3.1.1 Původ a vzhled qipaoa

Otázka na původ *qipaoa* vyvolává mezi badateli spory. Nejčastěji přijímaný názor je, že se *qipao* vyvinulo z dlouhých šatů, které nosily Mandžujky (viz obrázek 19). Tato hypotéza se opírá o význam samotného slova *qipao* 旗袍, ve kterém znak *qi* 旗 (prapor) odkazuje na mandžuský systém osmi korouhví (*baqi* 八旗), tedy osmi druhů administrativních

a vojenských jednotek používaných Mandžuy k rozdělení obyvatelstva.²⁰ Objevují se však i tak málo pravděpodobné názory, které posouvají původ *qipao* až do dynastií Zhou 周 a Han 漢.²¹ Třetí a podle mého názoru nejstřízlivější hypotéza *qipao* nespojuje nikoliv s čínskou historií, ale s modernitou a vlivem západní módy. Na *qipao* nahlíží jako na hybridní oděv, jenž byl kombinací do té doby nošeného tradičního oblečení mandžuského střihu a západního oblečení, jako šaty a vesty, pro které byl typický přiléhavý střih.²² Další hypotéza vidí původ *qipao* v dlouhých mužských šatech – *changshan* 長衫 – zjednodušený tradiční mužské šaty z doby dynastie Qing, který Číňané nosili v počátečním období republiky, a to, že ho ženy kopírovaly, byl projev emancipace žen z vyšší třídy.²³ Dnes se běžně o *qipao* mluví jako o tradičním čínském oděvu a národním kroji. Do jaké míry ho však můžeme považovat za tradiční a čínské, je ovšem otázkou.

Nesporné je, že zhruba od poloviny 20. let se začalo *qipao* inzerovat v šanghajských periodicích a čínské dívky z movitějších rodin ve velkých městech, zejména pak právě v módní Šanghaji pozvolna vyměňovaly tradiční tuniku a sukni za tento nový neotřelý model a vzbuzovaly tím velkou pozornost ve společnosti. *Qipao* pak ve 30. a 40. letech získalo velkou popularitu zejména díky Sunjatsenově (*Sun zhongshan* 孫中山) manželce Song Qingling 宋慶齡, která začala v *qipao* vystupovat kolem roku 1925 (viz obrázek 20). Na Taiwan trend *qipao* dorazil o několik let později a oblibu si u taiwanských dívek získalo hlavně ve 30. a 40. letech, a to navzdory japonské politice radikální asimilace.

Qipao během první poloviny 20. století prošlo mnohonásobnou transformací. Původně mělo volnější střih, i když o něco těsnější v porovnání s tradiční tunikou, která se v té době nadále nosila. Rukávy *qipao* byly

²⁰ Viz Zhou Xibao: *The History of Ancient Chinese Clothing and Ornaments*.

²¹ V podstatě se jedná o nacionalistickou legendu, která se nemůže smířit s tím, že národní кроj je vlastně mandžuský, viz Yuan Jieying: *Chinese Cheongsam*. Bao Minxin : *A Real Record of Modern Chinese Costume*.

²² Viz Bian Xiangyang: *An Analysis on the Origin of Qipao*.

²³ Viz C. P. Fitzgerald: *Why China? Recollections of China 1923-1950*.

původně volné a zvonově rozšířené (viz obrázek 21). V průběhu 30. až 50. let se *qipao* po vzoru západního oblečení postupně zužovalo do střihu, který těsně obepínal ženskou siluetu. Prvky západního stylu oděvu byly na *qipau* patrné na více místech. Například v polovině 30. let se objevilo *qipao* bez rukávů, nebo s různými typy rukávů typickými pro dobový západní oděv. Délka spodního lemu se různě měnila a materiály a aplikace na *qipau* byly též inspirovány západní módou (viz obrázek 22).

6.3.1.2 (Ne)populární *qipao* na Taiwanu

Mnoho mladých taiwanských žen vyšších a středních vrstev na fotografiích z období 30. a 40. let je oblečených v *qipau*, na nohou mají střevíce s vysokým podpatkem a vlasy mají ostříhané do krátkého mikáda (viz obrázek 23). *Qipao* bylo oblíbených svátečním oděvem, ale také pracovním oblečením úřednic a žen pracujících v sektoru služeb. Moderní svůdné ženy v *qipau* posloužily i jako námět pro sérii obrazů slavné taiwanské malířky Chen Jin 陳進 z poloviny 30. let (viz obrázek 24). Rostoucí trend *qipaoa* je zachycen i v jedné z povídek spisovatele Zhang Wenhua 張文環 z roku 1940:

Když se Caiyun vrátila do Taibeie, už byl podzim a oblečení dívek v ulicích se tak změnilo. Dvoudílné oblečení sestávající se ze sukně a tuniky], co se nosilo dřív, už vyšlo z módy, nyní všechny vyměnily za qipao. (1999: 107–147, převzato z Hong Yuru 2009: 36)

O tom, co se nosilo v roce 1940, informuje i komisař taipeiské prefektury Tokunaga Hideo 德永秀夫 v novinách *Taiwan Shibao* 台灣時報:

Dnešní mladé dívky mají tendenci chovat v nelibosti čínský oděv, co se dosud na ostrově nosil. Většina z nich místo toho začala nosit západní oblečení a některé z nich začaly nosit kimono jako sváteční oděv...,především mladé dívky, nehledě na jejich vzdělání nebo zaměstnání, si oblíbily nosit čínský oděv, takzvané qipao ... Z Šanghaje importovaný typ [oblečení], který vše převrací na ruby, byl jeden čas velmi v módě a dodnes lze bez nadsázky říci, že téměř každá žena má alespoň jedno qipao. (leden 1940: 40, převzato z Hong Yuru 2009: 36)

Qipao na Taiwanu pod diktátem *kōminky* nicméně potkalo jiný osud, než v Číně, kde se od 20. let (s přestávkou mezi koncem 50. let až do konce

70. let, kdy se pod diktátem ideologie jediným možným oblečením čínských žen stala „maoistická uniforma“) až dodnes těší velké oblibě. Úkolem *kōminky* na Taiwanu bylo odstranit čínské národní vědomí, což vyvolalo potřebu zbavit se čínského oblečení (*zhinashi yifu* 支那式衣服), především *qipaoa*, které na ostrově nebylo původní, ale nedávno bylo importováno z Čínské republiky, která v té době byla vnímaná jako nepřítel. Jako podpůrný argument pro odstranění *qipaoa* z taiwanských ulic byl i „vulgární“ vzhled *qipaoa*, které mělo po obou stranách rozparky, takže odhalovalo ženské nohy. Kampaň zacílená na reformu ženského oděvu (*furen fu gaishan* 婦人服改善) nicméně nebyla řízena centrálně, ale byla pod záštitou jednotlivých administrativních správ, takže situace na různých místech ostrova a v různé době vypadala různě. Změna *qipaoa* měla dva hlavní požadavky: zaprvé změnit čínské látkové zapínání na poutka, které jako typický rys čínské módy bylo chápáno jako národní symbol, za pevnější patenty nebo knoflíky západního stylu a zadruhé všít kus látky do postranních rozparků, aby byla odstraněna „necudnost“ *qipaoa*. V roce 1940 k tomu Taibeiská pobočka pro duchovní mobilizaci lidu (*Guomin Jingshen Zongdongyuan Taibei Zhou Zhibu* 國民精神總動員台北州支部) vydala i příslušný návod (viz obrázek 25). Policejní útvar oblasti Nanshu v Taibei (*Taibei Nanshu Jingwu Danwei* 台北南署警務單位) ve stejném roce zase vydal vyhlášku, která nakazovala ženám pracujícím v sektoru služeb a společnicím doprovázejícím muže do restauračních zařízení namísto *qipaoa* nosit západní šaty nebo kostým (podle Hong Yuru 2008: 36–37).

Tlak vyvíjený na změnu oděvu v Taiwankách pochopitelně vyvolával zmatení. Ve stejné době, kdy se v Číně módní *qipao* stalo symbolem

emancipovaných „moderních dívek“ (*modeng xiaojie* 摩登小姐),²⁴ přičemž střih *qipaoa* nabýval různých extravagantních a odvážných podob, se na Taiwanu *qipao* stalo ideologicky nekorektními šaty, které bylo potřeba přešít, aby se zbavily „čínskosti“ a zároveň „vulgarity“. Japonci tak dali najevo, že nemají zájem na tom, aby se Taiwanky oblékaly po vzoru Číňanek, ani na tom, aby se podle jejich vzoru emancipovaly. Přešití *qipaoa* proto v sobě nese symboliku podřízení se Japoncům a kolaboraci s nimi, což vyvolávalo nelibost mezi Taiwanci, kteří se přes veškeré asimilační snahy Japonců nevzdávali své čínské identity. První taiwanská novinářka Yang Qianhe 楊千鶴, v článku *Changshan* 長衫 pro časopis *Minsu Taiwan* z roku 1942 popsala své pocity při nošení přešitého *qipaoa* následovně:

Pokaždé když mám na sobě qipao, mám takový zvláštní pocit, možná kdybych o tom někomu řekla, tak by se mi vysmál. Kamarádi by asi řekli, že jsem přecitlivělá. Nejsem schopná určit, co je příčinou tohoto pocitu. Když zrovna nejsem spolu s japonskými kamarády a vezmu si na sebe qipao, je to pro mě opravdu nepříjemná zátěž. Zprvu jsem si toho nevšimla, ale pak jsem zjistila, že někdy se na mě ostatní lidé dívají podezřívavým okem. To nevyhnutelně způsobilo, že když jdu v qipau, zmocní se mě strach. (2. 4. 1942: 24–26; převzato z Hong Yuru 2009: 38).

Zmatení panovalo i mezi Japonci, kteří sami vůči *qipau* nezaujímalí jednotný postoj. Odpůrci *qipaoa* argumentovali tím, že *qipao* je ideologicky zatížené a postrádá úroveň, jakou by měly dosahovat dívky japonského císařství. Takto nevhodnost *qipaoa* v roce 1940 kritizoval komisař Taibeiské prefektury (*Taibei zhou weiyuan* 台北州委員) Tokunaga Hideo 德永秀夫 v novinách *Taiwan Shibao* 台灣時報:

Rukávy qipaoa jsou příliš krátké, rozparek příliš vysoký, střih příliš obepíná postavu, všechny křivky jsou vidět. Nejenom, že [qipao] neumožňuje pohodlně se pohybovat, navíc postrádá úroveň, kterou by

²⁴ Ve 20. a 30. letech ve velkoměstech po celém světě vzniká vrstva pracujících emancipovaných žen, které mají přístup k penězům a ke konzumnímu zboží. Díky tomu se objevuje fenomén „moderní dívky“. Typické pro tyto dívky bylo svůdné oblečení, vysoké podpatky a používání všemožných kosmetických produktů. Moderní dívky hledaly romantickou lásku a odmítaly hrát předepsané role poslušných dcer, manželek a matek. Tyto dívky byly často označovány za promiskuitní, lehkovážné a sobecké (podle Weinbaum 2008: 1).

měla dosahovat žena z [japonského] císařství (Taiwan shibao leden 1940: 40, převzato z Hong Yuru 2009: 38).

Na druhou stranu obhájci *qipaoa* vyzdvihovali jeho estetickou stránku, ale také jednoduchost na výrobu. *Qipao* se dalo sešít ze dvou kusů látky, takže bylo velmi úsporné na materiál, což byl jeden z hlavních požadavků na oblečení válečného období obecně. Navíc mělo kratší rukávy a nevyžadovalo, aby se k němu vespod nosily kalhoty, takže se i dobře hodilo do tropického klimatu. V roce 1941 v časopise *Minsu Taiwan* 民俗台灣 kolem *qipaoa* vznikla diskuze, kde byly prezentovány jak odmítavá, tak podpůrná stanoviska. Příspěvatel Rui Guang 瑞光 ve svém příspěvku vyzdvihoval pěkný vzhled *qipaoa*:

Letní qipao je obzvlášť krásné. Často potkávám takové krasavice, že to nikomu nedá, aby se za nimi neotočil (srpen 1941: 26–27 převzato z Hong Yuru 2009: 39).

Další příspěvatel Miyata Yatarō 宮田彌太朗 zase v jedné části svého článku obdivuje krásu *qipaoa*, aby v druhé došel k závěru, že se nehodí do kontextu doby:

Ladná linie ramen, hrudi a pasu navozuje pocit křehké krásy, spodní část těla zase vytváří dojem čistoty, je jako tekoucí proud vodopádu. Spojením těchto dvou částí vzniká krásná podívaná, ať je dívka v qipau v pohybu, nebo se zastaví ... třebaže je qipao po estetické stránce velmi krásné, pokud se podíváme na jeho praktické použití s ohledem na okolnosti dnešní doby, pak mi nezbyvá, než uvažovat o věčné stránce qipaoa (leden 1942: 36–37; převzato z Hong Yuru 2009: 39).

Dalším důvodem, proč Japonci *qipao* úplně nezakázali, bylo i to, že poté, co ho zreformovali (*gailiang* 改良) – odstranili čínské zapínání a zaplnili „necudné“ rozparky látkou, „přišli“ mu ideologii Nového

panasiatismu (*Xingyazhuyi* 興亞主義)²⁵ a z *qipaoa* se rázem staly politicky korektní šaty – *xingyafu* 興亞服 (volně přeloženo jako „asijský oděv“). Tyto nově vzniklé šaty v sobě měly zahrnovat to nejlepší z čínského oděvu v kombinaci s prvky evropského oděvu. V červenci a srpnu v roce 1940 v novinách *Taiwan Riri Xinbao* vyšly články, které koncept *xingyafu* představovaly veřejnosti (viz obrázek 26):

Domnívám se, že jak ze zdravotního hlediska, tak z estetického neexistuje oděv, který by lépe ochraňoval zdraví, než ten čínský. Není jako ostatní oděvy, které vyžadují svazování těla páskem, navíc jeho velikost poskytuje dostatečnou volnost. (7. 7. 1940; převzato u Hong Yuru 2009: 40)

*Krásu kimona už netřeba vychvalovat, ale v dnešní době potřebujeme flexibilnější oděv, obzvlášť od té doby, co se zvětšuje počet žen, které přicházejí a odcházejí z pevninské východní Asie. Asijský oděv [*xingyafu*] je oděv, který byl navržen právě pro tyto účely. *Xingyafu* je oděv navržený podle čínského a mandžuského oděvu. Očekáváme, že potom, co bude ustaven nový pořádek ve východní Asii, *xingyafu* se stane běžným oděvem žen Aliance (10. 8. 1940; převzato u Hong Yuru 2009: 40).*

O *xingyafu* se v článku pod názvem *Changshan* zmínila i Yang Qianhe:

*Zhruba v létě loňského roku qipao po kolena zaplnilo ulice. Bylo mu uděleno takové seriózní jméno – *xingyafu* a navíc se začalo posuzovat, jestli je hezčí ve srovnání s tradičním qipaoem dlouhým po kotníky. Třebaže krátké šaty se nehodí na večerní vycházky, nebo do společnosti, ale když si na ně vzpomenu, tak si vybavím, že jsou pohodlné, navíc stačí jenom 2 metry látky, což je velmi úsporné. A proto, i když mi vadí odhalené nohy, často nosím krátké qipao, když se procházím po ulicích Rongtingu (*Minsu Taiwan* 2. 4. 1942: 24–26; převzato z Hong Yuru 2009: 40–41).*

Vytvoření konceptu *xingyafu* byl v podstatě způsob, jak legitimizovat *qipao*, které bylo v rozporu s procesem desinizace, jenž byl jedním z cílů *kōminky*. Nejednotný postoj a neceloplošně vydávaná nařízení, která regulovala

²⁵ Doktrína mající počátek v období Mejdži (1868–1912) v Japonsku. Myšlenka spojení asijských států proti rostoucímu vlivu evropských mocností a americkému imperialismu a nastolení nového pořádku v Asii. V roce 1880 vznikla společnost *xingyahui* 興亞會, dosl. Společnost pro pozvednutí Asie, která se zasadila o šíření těchto myšlenek. Propagátoři této ideologie se opírali o všeasijský nacionalismus, zároveň však odmítali, aby vedoucí postavení zaujímal tradiční centrum východní Asie Čína, neboť byla zaostalá (podle Hong Yuru 2009: 39).

nošení *qipaoa*, způsobily, že mladé ženy nosily *qipao* až do roku 1944, kdy začaly letecké útoky. Teprve pak se *qipao* stalo ideologicky naprosto nepřijatelným oděvem a vymizelo z taiwanských ulic (podle Hong Yuru 2009: 41).

6.3.2 Kimono (*hefu* 和服)

Zhruba ve stejnou dobu, kdy se v ulicích Taiwanu začalo pozvolna zabydlovat čínské *qipao*, objevilo se i japonské kimono. I když až do začátku období prosazování *kōminky* nošení kimona nebylo vynucováno, Japonci sporadicky skrze vzdělávací systém a média vedli propagandu nošení kimona už od 20. let. Rozšíření nošení kimona mělo demonstrovat další krok směřující k dovršení japanizace. Tato propaganda byla zacílená jak na hanské, tak i na domorodé obyvatelstvo (podle Hong Yuru 2009: 41).

6.3.2.1 Moderní vývoj a vzhled kimona

Kimono (japonsky *ki(ru)mono* 着物)²⁶ je tradiční japonský oděv, jehož původ sahá do 8. století. Kimono doslova znamená „věc na nošení“. Kimono má typický tvar T a je to rovně střižené roucho s délkou po kotníky. Kimono má výrazný límec a s výjimkou oblékání mrtvého při pohřbu se vždy převazuje levá strana přes pravou. Kolem pasu se kimono fixuje širokým pásem látky zvaným *obi*, který se zavazuje vzadu. Tradičně se ke kimonu nosí „žabky“ *zōri* a dřeváky *geta*, do kterých patří speciální ponožky s odděleným palcem *tabi* (viz obrázek 27; podle Winkelhöferová 1999: 239).

Tradičně tento oděv nosili ženy i muži. Dnes je kimono spojováno především s dámskou módou. Tento posun ve vnímání kimona, které původně bylo genderově univerzálním oděvem, se začíná formovat od 50. let 19. století, kdy se Japonsko po vzoru západu začalo industrializovat a muži si jako první začali osvojovat západní módu. V této době kimono ve veřejné sféře začíná

²⁶ Původně se slovo *kimono* 着物 používalo pro všechny typy oblečení, později pouze pro dlouhé roucho. *Wafuku* 和服 je pak původní název, který znamená „oblečení japonského stylu“.

ztrácet funkci indikátoru společenského postavení a zaměstnání, a začíná být vnímáno spíše jako japonský národní kroj, který jasně vymezoval Japonce od jiných národů. Přestože muži od konce 19. století do společnosti vyrazili převážně v západním obleku, doma nadále preferovali nošení kimona. Ženy si na nošení západního oblečení zvykaly pomaleji. Ačkoli v roce 1887 císařství vydalo prohlášení, ve kterém nabádalo japonské ženy, aby se po vzoru japonské císařovny začaly oblékat do západního oděvu, ženy se nikdy kimona zcela nevzdaly (podle Milhaupt 2014: 21). Na muže, jakožto nositele moci a modernizace byl v otázce reformy oblečení mnohem větší tlak. Navíc v předválečném a válečném období, japonská vláda vznesla požadavek, aby především muži nosili co nejpraktičtější oděv, který by umožňoval velkou míru pohyblivosti. Problematika ženského oděvu byla druhořadá, a tak japonské ženy měly při výběru oblečení volnější ruku. Navíc když japonští muži v druhé polovině 19. století začali nosit západní obleky, ženská varianta oděvu zahrnovala komplikované a nepohodlné korzety a turnýry, což nikterak nepřispívalo k popularizaci dámského oděvu západního stylu. Z tohoto důvodu většina Japonek běžně nosila kimono i několik dekád po válce. V dnešní době je kimono oblíbenou formou ženského slavnostního oděvu, například pro příležitost svatby nebo imatrikulace.

6.3.2.2 Kimono a Taiwanky

Paradoxně, necelých padesát let poté, co japonská vláda apelovala na ženy v Japonsku, aby upustily od nošení kimona, na Taiwanu se zavedením *kōminky* v roce 1937 dochází k velkému stupňování prosazování kimona jako oděvu, který je příkladem žádoucího občanského postoje. Před japonskou kolonizací takové oblečení na Taiwanu vůbec nemělo tradici – stejně jako *qipao* a západní oděv, i kimono bylo pro Taiwance novinkou. Kimono svým vzhledem na Taiwance působilo exoticky a vznešeně. Navíc bylo komplikovanější, než tradiční čínský oděv, proto bylo jasné, že nemůže zastávat funkci oděvu na běžné nošení, ale mělo spíše slavnostní a obřadní charakter. Kimono na Taiwanu sice nosili muži, ženy i děti (viz obrázek 28), ale platilo, že stejně jako v Japonsku v té době bylo běžnější vidět kimono

spíše na ženách. Hong Yuru ve své studii prezentuje názor, že ve svých počátcích (před *kōminkou*) na Taiwanu kimono bylo také vnímáno jako nový módní trend. Dívky ho často nosily čistě z touhy vyzkoušet si něco nového a vypadat jinak než obvykle, a často si ho oblékaly pro účely fotografování. To, že Taiwanky nosily kimono, podle Hong Yuru nelze považovat za pouhé vyjádření spolupráce a poslušnosti k japonské vládě, i když nošení kimona bylo Japonci v období *kōminky* na některých místech vynucováno (2009: 41). Taiwanci nosili kimono dobrovolně především pro účely společenských styků, pokud se scházeli s Japonci nebo pokud se účastnili takových společenských událostí, které byly organizovány japonskou koloniální vládou. Například na slavnostních školních akcích byly k vidění dívky i vyučující v kimonu (podle Hong Yuru 2009: 41-42).

Vynucování nošení kimona se vztahovalo na několik skupin. V období od ledna roku 1937 do srpna 1938 v novinách *Taiwan Riri Xinbao* vyšlo několik nařízení, která tyto skupiny a požadavky na nošení kimona specifikovala. Kimono byly při výkonu práce povinny nosit všechny zaměstnankyně koloniálních správních úřadů a veřejných škol (30. 9. 1937, xikan 2), členky různých vzdělávacích dívčích spolků jako například Sdružení mladých dívek (*Nūzi qingnian tuan* 女子青年團) atd. (8. 1. 1938: 9), studentky veřejných škol a všech dívčích středních škol vyššího stupně (17. 1. 1938: 5), společnice a ženy, jejichž náplní práce byla obsluha zákazníka (21. 2. 1938: 7). Členky sdružení mladých dívek měly navíc za úkol popularizovat kimono ve svých městech a vesnicích (27. 12. 1937: 7; 7. 8. 1938: 5). Na konferenci o vylepšení ženského zaměstnaneckého oděvu v Dadaochengu (*Dadaocheng nügei yu yezhude fuzhuang gailiang zuotanhui* 大稻埕女給與業主的服裝改良座談會) bylo přijato usnesení, že ženy, jejichž pracovní náplní je obsluhovat zákazníka (servírky, prodavačky, společnice atp.) by měly vlastnit jedno kimono navíc, a každé pondělí (tj. v den šintoistických obřadů) by v něm měly obsluhovat hosty (23. 1. 1938: 7). Pochvalu v novinách pak obdržely zaměstnankyně podniků v Gaoxiongu 高雄, které přijímaly hosty v letním kimonu (*yukata* 浴衣; 1. 4. 1938: 5). Kromě několika málo celoplošných

nařízení, některé koloniální správní úřady navíc ještě vydaly vyhlášky, které se vztahovaly k oblastem spadajícím pod jejich správu. Mezi takové oblasti jmenovitě patřili Xinzhu 新竹, Luodong 羅東 a Dongshi 東石, kde se zaměstnanci úřadů museli kromě v zaměstnání v kimonu pohybovat i na všech veřejných prostranstvích (28. 2. 1938; převzato z Hong Yuru 2009: 43).

Proces prosazování nošení kimona byl stejně bezkonceptní a nesystematický jako snaha odstranit *qipao*. V obou případech neexistoval propracovaný jednotný plán, jak by tyto procesy měly probíhat. Vláda se především spoléhala na aktivní činnost lokálních správních jednotek a organizací. Proto stejně jako v případě *qipao*, četnost nošení kimona byla v různou dobu na každém místě ostrova jiná (podle Hong Yuru 2009: 43). Samozřejmě vláda ráda viděla, když iniciativa přicházela i od samotných občanů a motivem k nošení kimona leckdy byla i snaha zalíbit se Japoncům a získat tak třeba lepší pozici v zaměstnání atp.

Přestože Japonci usilovali o přesah kimona do soukromého života obyvatel kolonie, na každodenní nošení se kimono nemohlo uchytit hned z několika důvodů. Kimono se nehodilo do tropického klimatu ostrova a přes léto, kdy teploty často dosahují nesnesitelných výšek, bylo velmi nepříjemné zabalit tělo do tak velkého množství látky. Navíc na jeho výrobu bylo potřeba hodně látky a jeho koupě se tedy značně prodražila. Další nevýhodou byla náročnost jeho skladování a údržby, při čemž je potřeba dodržovat určité zásady. Jako problém se ukázal i konflikt mezi nesourodostí *japonského* kimona a *taiwanského* nositele. Nošení kimona v sobě zahrnuje celou kulturu a vyžaduje dodržování předepsaných pravidel jak kimono správně oblékat, jak správně vázat pás *obi*, a jak se v kimonu ladně a důstojně pohybovat. Pro Taiwanky, jež nebyly od útlého věku vyučovány těmito pravidlům, bylo proto těžké správné nošení kimona kopírovat, třebaže k tomu na vyšších stupních středních škol a na vysokých školách zavedeny specializované lekce, kde se dívky učily základy šití kimona a jeho správné nošení (podle Hong Yuru 2009: 42).

Stejně jako v případě *qipaoa*, tak v otázce kimona Japonci zdaleka nezaujímali jednotný postoj. Přestože jedním z cílů *kōminky* bylo Taiwancům vnútit japonské oblečení a *kōminka* měla formálně za cíl proměnit obyvatele podle jakonského vzoru, Japonci obyvatele svých kolonií a jejich kultury považovali za podřízené. Proto, když Taiwanci začali nosit kimono, někteří Japonci to vnímali jako degradování své „vyšší“ kultury. Odmítavé hlasy často kritizovaly, že Taiwanky jsou v kimonu neohrabané a nemají je řádně upravené, což Taiwanky vystavovalo ještě většímu společenskému tlaku. Autor, který vystupuje pod jménem Anteng Gongyi²⁷ přispěvatel 安藤公乙 v časopise *Taiwan Furen Jie* 台灣婦人界 (Taiwanská žena) ve svém článku nelichotivě popisuje dvě Taiwanky oděné do formálního kimona *monpuku* 紋服 procházející se po ulicích Dadaochengu:

Krk opálený do černa vedle bílého límce oděvu působí divným dojmem Od pasu dolů, především dolní okraj sukně, japonský styl ponožek a sandály, všechno je v nesouladu, jakoby si to někde vypůjčily, vypadají jako herci z komedie, když se přestrojí za ženy (listopad 1938: 34–36; převzato z Hong Yuru 2009: 44).

Nedbalost Taiwanek v kimonu ve svém článku zmínila i Yang Qianhe:

Často na ulicích vídám dívky z ostrova, co na sobě mají kimono. Vždy jsem nesvá kvůli jejich zavazování kimona a pásu [obi], jako by to byla moje záležitost, vždycky se bojím, co si asi pomyslí japoňští kamarádi, co jdou se mnou. Vždycky v souladu s mým očekáváním svraští obočí. (Minsu Taiwan 2. 4.: 25–26; převzato z Hong Yuru 2009: 44).

Další nedostatek, proč bylo zavádění kimona na Taiwanu na konci 30. let kritizováno, spočíval v jeho výrobě. Na kimono se spotřebovalo hodně materiálu, což bylo v rozporu s válečným požadavkem na šetření materiálu, navíc na rozdíl od západního oblečení nedopřávalo svým nositelům dostatečnou pohyblivost, která byla v době válečné mobilizace žádoucím

²⁷ Zřejmě se jedná o překlad čínského jména do japonštiny.

faktorem. Na tento nedostatek poukazuje univerzitní profesor Arika Nakamura 中村哲²⁸ ve svém článku pro *Taiwan shibao* z roku 1941:

Upustit od taiwanského oblečení, které je, co se týče pohyblivosti, praktičtější, je obtížné. Kdyby bylo kimono pohodlnější, lidé by jej dobrovolně začali nosit. Ale kimono je ve skutečnosti drahý výtvarný výdobytek, a navíc je nepohodlné. Vynucovat, aby taiwanské ženy nosily západní oděv, to ještě dává rozum, ale aby nosily kimono, to skutečně nedává žádný smysl (Taiwan Shibao leden 1941: 11–12; převzato z Ye Licheng 2014: 107–108).

Nepraktičnost kimona byla v Japonsku horkým tématem už od 20. let. Na to, jak tento problém vyřešit existovaly dva převládající názory – zcela nahradit kimono oděvem západního stylu, nebo upravit kimono tak, aby vyhovovalo podmínkám místa a doby (podle Hong Yuru 2009: 44). I když většina mladých japonských mužů si už v té době zvykla nosit západní oděv do práce a do společnosti, doma nadále nosili kimono. Japonské císařství ve 30. letech potřebovalo mobilizovat své poddané a vzbudit v nich nadšení pro válku a japonský nacionalismus, proto vláda hledala způsob jak dostat pod kontrolu veřejný i soukromý život svých občanů. Jedním způsobem jak toho dosáhnout bylo sjednocení oblečení obyvatel. Z praktického hlediska se nabízelo, aby upustili od nepraktického kimona a nahradili ho západním oděvem. To ale kolidovalo s plánem Japonska ve východní Asii vybudovat velké impérium, které by dokázalo konkurovat těm západním. Jelikož svoji dobytvačnost posvětili myšlenkou nového panasiatismu, tedy představou, že se asijské země pod japonským sjednocením ubrání před diktátem západních mocností, za takových okolností bylo zkrátka trapné přebírat západní oděv. Proto se Japonci snažili přijít s něčím novým, praktickým, ale navrženým v Japonsku.

²⁸ Japonský profesor práva a politikologie na univerzitě Taibei digou daxue 台北帝國大學 (dnešní NTU).

6.3.3 *Hyōjunfuku* – standardní uniforma

Po několika neúspěšných pokusech na konci 30. a počátku 40. let, 1. listopadu roku 1940 komise složená ze zástupců ministerstva armády (*Rikugun shō* 陸軍省) a ministerstva blahobytu (*Kōsei shō*, 厚生省) japonská vláda vydala v Japonsku zákon číslo 725 o zavedení „národního oděvu“ (*guominfu ling* 国民服令). Jednalo se o mužský oděv, který byl kompromisem mezi západním oblekem a západní vojenskou uniformou, s tím rozdílem, že ke košili se nevázala kravata. Namísto toho měla košile límeček japonského stylu (viz obrázek 29), což společně s dalšími detaily mělo fungovat jako argument japonské zvláštnosti. I když svým střihem a khaki barvou připomínala vojenskou uniformu, národní uniforma byla určena pro civilní nošení. Jejím primárním úkolem bylo snížit spotřebu materiálu na výrobu oděvu a probudit v Japoncích, stejně jako v kolonizovaných Taiwancích a Korejcích japonského národního ducha. Velitelům armády se navíc zamlouvala myšlenka, že v případě, kdyby došlo na civilní nasazení, nebo totální válku, civilisti by již měli sjednocené uniformy (podle Brandt 2007: 197–189). Brandt ve své studii uvádí, že se národní uniforma těšila poměrně velké oblibě, podle průzkumu ze začátku 40. let národní uniformu nosilo více jak 10 % obyvatel v Tokiu a Osace. Zato dámská verze této uniformy, takzvaná standardní uniforma (*hyōjunfuku* 標準服) se nesečkala s velkým úspěchem (2007: 197–189).

Standardní uniforma měla suplovat nedostatečnou flexibilitu kimona, které se v podmínkách války ukázalo jako nepraktické. I když hlavní rolí ženy bylo i nadále starat se o domácnost, v tomto období nastala situace, kdy ženy musely „opustit kuchyně“, vstoupit do společenského prostoru a zapojit se do procesu mobilizace. Proto bylo nutné, aby se zvýšila jejich přesvědčenost a mobilita. Tento záměr byl nicméně omezen tím, že Japoncům nebylo po chuti, aby ženy nosily kalhoty a přáli si, aby standardní uniforma kromě japonského národního ducha vyjadřovala ženskost. Proto ze šesti modelů standardní uniformy, které byly oficiálně prezentovány na Taiwanu v únoru 1942, v sobě

zahrnoval kalhoty *monpe* pouze „mobilní oděv“ (*huodong yi* 活動衣). Všechny ostatní modely na sobě měly viditelné prvky japonského oblečení, přičemž jeden z modelů bylo kimono. Ostatní modely se podobaly západním šatům nebo západnímu dámskému kostýmku s tím rozdílem, že neměly západní límce, ale levá strana přední části oděvu se přepásávala páskem přes pravou, jako tomu bylo u kimona (viz obrázek 30). Vzhledem k tomu, že modely se sukněmi nebyly tak praktické, jako kalhoty, standardní uniforma u žen nevyvolala velký zájem (podle Hong Yuru 2009: 46). Naopak kalhoty *monpe*, čínsky „lampiónové kalhoty“ (*denglongku* 燈籠褲; viz obrázek 31), které byly původně nošeny japonskými rolnicemi a byly zahrnuty jako součást mobilního oděvu, si pro svou praktičnost ve 40. letech získaly velkou popularitu. *Monpe* jsou volné kalhoty s délkou nad kotníky a typické pro ně je nabírání kolem boků a stehů.

V prosinci 1942 byl v časopise *Minsu Taiwan* publikován článek, který zveřejňoval výsledky průzkumu oblékání žen v taibeiských ulicích. Spolek císařových oddanosti národů (*Huangmin Fenggonghui* 皇民奉公會), který průzkum prováděl, došel k výsledku, že z celkem 2 977 kolemjdoucích žen, pouze 3 na sobě měly standardní uniformu (viz tabulka 1).

Tabulka 1: Průzkum oblékání žen v taibeiských ulicích

	Rongding 榮町		Taipingding 太平町	
	mladé ženy	ženy středního a staršího věku	mladé ženy	ženy středního a staršího věku
Standardní uniforma	2	0	1	0
Západní oděv	643	220	583	100
Kimono	104	416	12	19
Tradiční hanský oděv	11	143	170	553
Součet	760	779	766	672

Zdroj: Hong Yuru 2009: 56

Z tabulky dále můžeme vyčíst, že většina mladých žen nosila západní oděv, kdežto ženy středního věku a starší ženy nosily převážně tradiční čínský oděv (755 z 1451). Kimono pak bylo převážně nošeno ženami středního nebo staršího věku. Zajímavé je, že poměr mezi jednotlivými druhy oblečení se liší v závislosti na místě, kde byl průzkum prováděn. To reflektuje skutečnost, že kampaň na reformu oděvu nebyla řízena pod jednotným plánem a spoléhala se na lokální administrativní jednotky a lokální vládní organizace, takže její výsledky byly na různých místech různé.

7 Závěr

Koloniální područí Taiwanu trvalo necelých padesát let, taiwanská společnost a každodenní život na Taiwanu se však za tu dobu výrazně změnily. Také ženská móda během těchto pěti dekad prošla mnohonásobnou a mnohastupňovou proměnou. Do začátku 20. let, kdy byla koloniální vládou vedena smírlivá politika kolonizace, Taiwanky sice nebyly nuceny své oblečení reformovat, ale byly motivovány a vychovávány k tomu, aby se po vzoru Japonců modernizovaly a převzaly jejich hodnoty, což v sobě zahrnovalo nošení západního a japonského oblečení.

Na začátku 20. století se Taiwanky začaly seznamovat se západní módou, kterou s sebou přinesli japonští úředníci a obchodníci v západních oblecích, a kterou poznávaly na ilustracích koloniálních periodik. Prvky západní módy rychle začaly pronikat do tradičního čínského oděvu, jenž se během prvních dvou dekad 20. století výrazně zúžil, zkrátil a začal se kombinovat se západním oblečením. Nejvýraznější vliv na změnu ženské módy v počátečním koloniálním období měla kampaň za osvobození podvázaných chodidel. Jako důsledek kampaně začaly být populární i západní kožené střevíce.

Ve 20. a 30. letech se tlak na reformu ženského oděvu stupňoval. Ženy byly nařízeními a vyhláškami nuceny nosit západní oděv nebo kimono. Tradiční čínský oděv a *qipao* byly v této době ideologicky zatíženy, proto koloniální úřady vydávaly nařízení a doporučení na jejich přešití. Ve 40. letech se objevil nový typ oblečení, tzv. standardní uniforma, která měla šest sad pro různé příležitosti. Standardní uniforma pro ženy byla produktem válečných let, měla sloužit k probuzení japonského národního ducha u všech žen císařství a zároveň zajistit co nejmenší spotřebu textilního materiálu. Z šesti typů standardního oděvu se nejvíce uchytily kalhoty *monpe*, které se nosily i po válce.

Z dobových statistik (viz tabulka 1) a fotografií vyplývá, že nejvíce se koloniálním reformám oblečení přizpůsobily zejména mladé ženy a ženy středního věku. Většina starších žen během koloniální éry nikdy nepřestala nosit tradiční oděv. Hlavním cílem reformy ženského oděvu v období japonské asimilace *kōminka* bylo nahrazení čínského oděvu kimonem. Tento požadavek koloniální správy nebyl zcela naplněn z několika důvodů:

- reforma neprobíhala pod jednotným plánem, ale s výjimkou několika celoplošných nařízeních se víceméně spoléhala na lokální správní jednotky, koloniální organizace a mediální propagandu,
- kvůli nepohodlnému pohybu v kimonu, jeho vysoké ceně, náročnosti na výrobu a klimatickým podmínkám tropického Taiwanu se kimono ukázalo jako nevyhovující a nepraktické,
- Japonci sami neměli na reformu jednotný názor.

Reforma ženského oblečení nepřinesla kýžený výsledek v podobě zevšednění oděvu, jenž Japonci reformami prosazovali (asijský oděv, kimono, standardní oděv) jako oblečení pro každodenní nošení. Tlak Japonců na změnu oblečení však způsobil, že ženská taiwanská móda byla velice různorodá, vznikaly hybridní modely a odvíjela se naprosto jiným směrem, než móda žen v Číně, ze které původně vzešla. Omezení přirozeného vývoje módy na Taiwanu a vnucování hodnot japonského šovinismu, v němž se oddanost císaři pojila s důrazem na tradiční místo ženy v kuchyni, mělo za následek částečné odříznutí Taiwanek od globálního kurzu emancipace žen v první polovině 20. století. V Číně, alespoň v městských vrstvách, tento proces probíhal bez výraznějších omezení. Japonský koloniální vliv na jedné straně ženy modernizoval, ale na straně druhé jim bránil v opuštění tradiční role, což mělo svůj podíl na tom, že se Taiwanky emancipovaly mnohem později než jejich protějšky v Číně a na dalších místech moderního světa.

Seznam použité literatury

Prameny

elektronická verze periodika *Taiwan Riri Xinbao* 臺灣日日新報:
http://140.133.6.14/twnews_im/index.html

prameny přeložené z japonštiny do čínštiny v sekundární literatuře:

Taiwan Minbao 臺灣民報

Minsu Taiwan 民俗台灣

Taiwan Furen Jie 台灣婦人界

Taiwan Riri Xinbao 臺灣日日新報

Taiwan Shibao 台灣時報

Sekundární literatura

Brandt, L. K. (2007). *Kingdom of Beauty: Mingei and the Politics of Folk Art in Imperial Japan*. Durham: Duke University Press.

Brink, D. (2012). „Pygmalion Colonialism: How to Become a Japanese Woman in Late Occupied Taiwan“. *Sungkyun Journal Of East Asian Studies* 12.1: 41–63.

Dupuy, R. E. a Dupuy, T. N. (1997). *Harperova encyklopedie: Historie vojenství*. Praha: Forma.

Duus, P., Myers, R. H., Peattie, M. R. a Chou Wu-yao (1996). *The Japanese Wartime Empire, 1931–1945*. Princeton, N. J.: Princeton University Press.

Erbaugh, Mary S. (1992). „The Secret History of the Hakkas: The Chinese Revolution as a Hakka Enterprise“. *The China Quarterly* 132: 937–968. Cambridge University Press.

Gao Benli (1995). *Taiwan zaoqi fushi tulu 1860–1945* 台灣早期服飾圖錄 [Katalog tradičního taiwanského oblečení v letech 1860–1945]. Taibei: Nantian shuju.

- Heroldová, H. (2015). *Mezi kulturami: Oděvní výšivka v pozdním období dynastie Čching*. Praha: Národní muzeum.
- Hong Yuru 洪郁如 (2009). „Qipao, yangzhuang, monpe [denglongku]: Zhazheng shiqi Taiwan nüxingde fuzhuang 旗袍,洋裝, monpe (燈籠褲): 戰爭時期臺灣女性的服裝.[Qipao, západní oděv, monpe: Oděv taiwanských žen ve válečném období]“. *Jindai Zhongguo funü shi yanjiu* 近代中國婦女史研究 17: 31–66.
- Chen, Ching-Chih (1975). “The Japanese Adaptation of the Pao-chia System in Taiwan, 1895–1945”. *The Journal of Asian Studies* 34.2: 391–416.
- Chen, Pai-ting [Chen Peiting 陳佩婷] (2009). „Transforming Traditional Taiwanese Costumes into Modern Western Costumes (1985–1970) 台灣衫到洋服 —台灣婦女洋裁的發展歷史 (1895 年~1970 年)“. Diplomová práce, Feng Chia University [Online]. Dostupné na: <http://handle.ncl.edu.tw/11296/ndltd/57172853396568959011>
- Cheng, Hong-sheng (2008). „The Qipao, the Western Dress and the Taiwanese Shan: Images from 100 Years of Taiwanese Clothing“ [online]. *Inter-Asia Cultural Studies* 9.2: 300–323.
- Chien, Wei-lun [Jian Weilun 簡偉崙] (2005). „Rizhi shiqi minke funü laodonglide chayi: Yi jie chanzu qianhou tanjiu 日治時期閩客婦女勞動力的差異:以解纏足前後探究“ [Rozdíly mezi pracovními schopnostmi žen národností Hakka a Min v době japonské okupace] [online]. Dostupné na: <http://handle.ncl.edu.tw/11296/ndltd/95727055827135298088> (navštíveno 10. 3. 2016). Diplomová práce. National Taiwan University.
- Ching, Leo T. S. (2001). *Becoming "Japanese": Colonial Taiwan and the Politics of Identity Formation*. University of California Press.

- Kawakatsu, Ken-ichi (1956). *Kimono: Japanese Dress*. Tokio: Japan Travel Bureau.
- Laing, Ellen Johnston (2003). "Visual Evidence for the Evolution of "Politically Correct" Dress for Women In Early Twentieth Century Shanghai". *Nan nü* 5.1: 69–114. Dostupné na: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&an=929379&scope=site> (navštíveno 15. 11. 2015).
- Lamley, H. J. (2007). „Taiwan under Japanese rule, 1895-1945: The vicissitudes of colonialism“. In M. A. Rubinstein (Ed.), *Taiwan: A new history*, 201–260.
- Liao Jun 廖军 a Xu Xing 许星 (2009). *Zhongguo fushi bai nian*. Shanghai: Shanghai wen hua chu ban she.
- Liao, B., Wang, D. (ed.) (2006). *Taiwan Under Japanese Colonial Rule, 1895–1945: History, Culture, Memory* (2. ed.). New York: Columbia University Press.
- Lin, Shuhui (1993). „Rizhi shiqi Taiwan funü jie chanzu yundong jiqi wenhua yiyi 日治時期台灣婦女解纏足運動及其文化意義“ [Kampaň za osvobození podvazovaných chodidel na Taiwanu během japonské kolonizace a její význam]. *Bulletin of NCL Taiwan Branch* 2.10: 76–93. Taipei: Guoli zhongyang tushuguan.
- [Neznámý autor] (2015). „Han Chinese Footbinding“. *TRC Leiden: Textile Research Centre* [online], 6. 4. 2015. Dostupné na: <http://trc-leiden.nl/trc-needles/index.php/component/k2/item/10758-han-chinese-footbinding> (Navštíveno 3. 2. 2016).
- Milhaupt, T. S. (2014). *Kimono: A Modern History*. London: Reaktion Books.
- Roberts, C. (1997). *Evolution & Revolution: Chinese Dress, 1700s-1990s*. Sydney: Powerhouse Pub., Museum of Applied Arts and Sciences.

- Roy, D. (2003). *Taiwan: a political history*. Ithaca: Cornell University Press.
- Rubinstein, M. A. (ed.) (2007). *Taiwan: a New History* (Expanded ed.). Armonk, N.Y.: M.E. Sharpe.
- Turner, C. L. (1997). „Locating Footbinding: Variations across Class and Space in Nineteenth and Early Twentieth Century China“. *Journal of Historical Sociology* 10: 444–479.
- Weinbaum, Alys Eve (ed.) (2008). *The Modern Girl Around the World: Consumption, Modernity, and Globalization*. Durham: Duke University Press.
- Winkelhöferová, Vlasta (1999). *Japonsko*. (Dějiny odívání; sv. 4). Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Wu Qihuo 吳奇活 (2012). „Xixin lianjiu: Cong riji cailiao kan rizi qianqi Taiwan renshenzhi fuzhuang wenhua 喜新戀舊: 從日記材料看日制前期台灣任紳之服裝文化“ [Mít rád nové a vzpomínat na staré: Nahlížení na kulturu oblékání gentry v raném koloniálním období na Taiwanu skrze deníkové zápisy]. *Taiwan shi suojiu* 台灣史所究 19.3: 201–236.
- Yang, C. C. (2007). „The Meanings of Qipao as Traditional Dress: Chinese and Taiwanese Perspectives“. Disertační práce [online]. Iowa State University. Dostupné na: <http://search.proquest.com/docview/304858258>.
- Ye Licheng 葉立誠 (2014). *Taiwan fuzhuang shi* 臺灣服裝史 [Dějiny taiwanského oděvu]. Taipei: Shangding wenhua chubanshe.
- Zhang Ailing (1945). „Gengyi ji 更衣記“ [Zápisky o převlékání]. *Gujin* 古今 36: 25–29.

Přílohy

Místní a osobní jména, čínské a japonské pojmy

pinyin	znaky	Hepburnova transkripce	poznámka
<i>Anping</i>	安平		město na jihu Taiwanu, dnešní Tainan 台南
<i>Anteng Gongyi</i>	安藤公乙	<i>Andō Kōotsu</i>	Příspěvatel do novin
<i>baihua</i>	白話		hovorový jazyka
<i>baojia</i>	保甲	<i>hokō</i>	system administrativní správy
<i>baqi</i>	八旗		mandžuský systém osmi korouhví
<i>bendao funü fude gaishan yundong</i>	本島服女服的改善運動	<i>hontōfuku jofukuteki kaizen undō</i>	kampaň za vylepšení oděvu žen z ostrova
<i>bendaofu</i>	本島服	<i>hontōfuku</i>	tradiční hanský oděv
<i>bendaoren</i>	本島人	<i>hontōjin</i>	místní lidé z ostrova
<i>bendaoren</i>	本島人	<i>hontōjin</i>	lidé z ostrova
<i>biaozhunfu</i>	標準服	<i>hyōjunfuku</i>	standardní uniforma
<i>Buzi</i>	補子		úřednický čtverec
<i>Caolü</i>	草履	<i>zōri</i>	sandály
<i>dadangku</i>	大襠褲		kalhoty s velkým rozkrokem, dialekt
<i>dai</i>	帶	<i>obi</i>	pás obi
<i>dajinshan</i>	大襟衫		tunika, název v dialektu Min
<i>Danshui</i>	淡水		město na severu Taiwanu
<i>dataoshan</i>	大綯衫		tunika, název v dialektu Yue
<i>denglongku</i>	燈籠褲		monpe, volné kalhoty původně nošené japonskými rolníky, součást mobilního oděvu
<i>Deyong Xiufu</i>	德永秀夫	<i>Tokunaga Hideo</i>	komisař taipeiské prefektury
<i>Dongning Wangguo</i>	東寧王國		Království Dongning
<i>Dongshi</i>	東石		město na západě Taiwanu
<i>Ershui</i>	二水		město na západě Taiwanu
<i>Eryu Yuantailang</i>	兒玉源太郎	<i>Kodama Gentarō</i>	4. generální guvernér Taiwanu (leden 1898 - duben 1906)
<i>fenglisi</i>	鳳梨絲		ananasové hedvábí
<i>Fengshan</i>	鳳山		město na jihu Taiwanu, dnes městská část Kaohsiungu
<i>Fujian</i>	福建		provincie Číny

<i>furenfu gaishan</i>	婦人服改善	<i>fujinfuku gaizem</i>	reforma ženského oblečení
<i>gailiang</i>	改良	<i>kairyō</i>	reforma, vylepšení
<i>Gaixingming Yundong</i>	改姓名運動	<i>Kaiseimei Undō</i>	Hnutí za změnu jmen
<i>Gongtian Mitailang</i>	宮田彌太郎	<i>Miyata Yatarō</i>	novinář
<i>gua</i>	褂		kabátek
<i>guajia</i>	褂褂		vesta, dealekt Min
<i>Guangdong</i>	廣東		provincie Číny
<i>Guomin Jingshen Zongdongyuan Taibei Zhou Zhibu</i>	國民精神總動員台北州支部	<i>Kokumin Seishin Sōdōin Taipeishū Shibu</i>	Taipeiská pobočka pro duchovní mobilizaci lidu
<i>Guomindang</i>	國民黨		Národní strana
<i>Guominfu Ling</i>	國民服令	<i>Kokuminfuku Rei</i>	Zákon o zavedení „národní uniformy“
<i>Guoyu Yundong</i>	國語運動	<i>Kokugo Undō</i>	Hnutí za národní jazyk
<i>Han</i>	漢		dynastie Han
<i>hedangku</i>	合襠褲		kalhoty s velkým rozkrokem, dialekt
<i>hefu</i>	和服	<i>wafuku</i>	kimono
<i>Hemei</i>	和美		město na západě Taiwanu
<i>Housheng Sheng</i>	厚生省	<i>Kōsei Shō</i>	Ministerstvo blahobytu
<i>Huan Xin Yishang</i>	換新衣裳		Vyměnit staré oblečení za nové ; novinový článek
<i>Huang Chengcong</i>	黃呈聰		propagátor Hnutí za novou kulturu
<i>Huang Zhou</i>	黃周		novinář a propagátor Hnutí za novou kulturu na Taiwanu
<i>Huangmin Fenggonghui</i>	皇民奉公會	<i>Kōmin Hōkōkai</i>	Spolek oddanosti císařových národů
<i>Huangminhua Yundong</i>	皇民化運動	<i>Kōminka Undō</i>	Hnutí radikálního pojaponsťování
<i>Huangminhua Zhengce Jieduan</i>	皇民化政策階段		Období politiky radikálního pojaponsťování v letech 1937 - 1945
<i>Huashan Ziji</i>	樺山資紀	<i>Kabayama Sukenori</i>	admirál jap. námořnictva, 1. generální guvernér Taiwanu (květen 1895 - červen 1896)
<i>huodongyi</i>	活動衣	<i>katsudōi</i>	mobilní oděv
<i>changshan</i>	長衫		qipao, v kantonském čtení cheongsam
<i>Chen Jin</i>	陳進		taiwanská malířka
<i>Jiang Zhongzheng</i>	蔣中正		generál Čankajšek
<i>jiaohua</i>	教化	<i>kyōka</i>	akulturace
<i>Jiawu Zhanzheng</i>	甲午戰爭		1. čínsko-japonská válka
<i>Jie Chanzu Hui</i>	解纏足會		Společnost za osvobození podvázaných chodidel
<i>Jilong</i>	基隆		město na severu Taiwanu
<i>jingshen dongyuan</i>	精神動員	<i>seishin dōin</i>	duchovní mobilizace

<i>Kangxi</i>	康熙		qingský císař
<i>Kejia Hanzu</i>	客家漢族		hanské subetnikum Hakka
<i>ku</i>	褲		kalhoty
<i>labaxiu</i>	喇叭袖		zvonové tříčtvrteční rukávy
<i>laoli dongyuan</i>	勞力動員	<i>rōdō dōin</i>	mobilizace pracovní síly
<i>li</i>	禮		obřadnost
<i>Liu Mingchuan</i>	劉銘傳		provinční guvernér
<i>Liusan fa</i>	六三法	<i>Rokusanhō</i>	Zákon 63 z roku 1896
<i>Lugouqiao shibian</i>	盧溝橋事變	<i>Rokokyō jiken</i>	Incident na mostě Marca Pola
<i>Lujun Sheng</i>	陸軍省	<i>Rikugun Shō</i>	Ministerstvo armády
<i>Luodong</i>	羅東		město na severovýchodě Taiwanu
<i>Maguan Tiaoyue</i>	馬關條約	<i>Shimonoseki Jōyaku</i>	Mírová smlouva ze Šimonoseki, 17. dubna 1895
<i>majia</i>	馬甲		vesta, dialekt Yue
<i>mamianqun</i>	馬面裙		tradiční čínské sukně
<i>mang'ao</i>	蟒襖		svrchní kabátek mingského stylu
<i>Mingzhi Shidai</i>	明治時代	<i>Meiji Jidai</i>	období Meidži, 1868–1912
<i>Minsu Taiwan</i>	民俗台灣	<i>Minzoku Taiwan</i>	Lidový Taiwan
<i>modeng xiaojie</i>	摩登小姐		moderní dívka; japonsky modan gāru (moga)
<i>muji</i>	木屐/下駄	<i>geta</i>	dřeváky
<i>nan zun nū bei</i>	男尊女卑	<i>danson johi</i>	tradiční koncept podřízenosti žen mužům
<i>neidi yanchang zhuyi</i>	內地延長主義	<i>naichi enchō shugi</i>	politika rozšiřování impéria
<i>neidiren</i>	內地人	<i>naichijin</i>	lidé z vnitrozemí
<i>neidiren</i>	內地人	<i>naichijin</i>	lidé z vnitrozemí
<i>Penghu</i>	澎湖		Peskadorské ostrovy
<i>pixie</i>	皮鞋		kožené boty
<i>Qing</i>	清		dynastie Qing
<i>qipao</i>	旗袍		praporové šaty; qipao
<i>Quanzhou</i>	泉州		město v provincii Fujian
<i>qun</i>	裙		sukně
<i>quzhongguohua</i>	去中國化	<i>kyochūgokuka</i>	proces oddálení se Číně
<i>Riqing Zhanzheng</i>	日清戰爭	<i>Nisshin Sensō</i>	1. čínsko-japonská válka
<i>Shi Langa</i>	施琅		admirál qingského námořnictva
<i>Song Meiling</i>	宋美齡		Čankajškova manželka
<i>Suifu Zhengce Jieduan</i>	綏撫政策階段		Období politiky umírněné kolonizace v letech 1895-1919
<i>Taipei</i>	台北		hlavní město Taiwanu

<i>Taipei Digou Daxue</i>	台北帝國大學	<i>Taihoku Teikoku Daigaku</i>	Taipejská císařská univerzita, dnešní National Taiwan University
<i>Taipei Nanshu Jingwu Danwei</i>	台北南署警務單位	<i>Taipei Nansho keimu tan'i</i>	Policejní útvar v Nanshu v Taipei
<i>Taipeizhou weiyuan</i>	台北州委員	<i>Taihokushu iin</i>	komisař Taipejské prefektury
<i>Taiwan</i>	台灣	<i>Taiwan</i>	Taiwan
<i>Taiwan Furenjie</i>	台灣婦人界	<i>Taiwan Fujinkai</i>	Taiwanská žena
<i>Taiwan Minbao</i>	臺灣民報	<i>Taiwan Minpō</i>	Taiwanské lidové noviny, nejvýznamnější noviny vydávané Taiwanci, založeny roku 1920 v Japonsku, ale vycházely v čínštině, do roku 1927 i japonsky, po 1937 pouze japonsky
<i>Taiwan Ribao</i>	臺灣日報	<i>Taiwan Nichibō</i>	Taiwanské denní noviny (květen 1897- květen 1898)
<i>Taiwan Riri Xinbao</i>	臺灣日日新報	<i>Taiwan Nichinichi Shinpō</i>	Taiwanské denní nové noviny (květen 1898- 1duben 1944); noviny s největším nákladem, sponzorovány gubernérovou vládou, vládní noviny, do roku 1911 japonsky i čínsky, pak pouze japonsky
<i>Taiwan Shibao</i>	台灣時報	<i>Taiwan jihō</i>	Taiwan Times
<i>Taiwan Wenhua Xiehui</i>	臺灣文化協會		Taiwanské kulturní asociace
<i>Taiwan Xinbao</i>	台灣新報	<i>Taiwan Shinpō</i>	Taiwanské nové noviny (červen 1896 – květen 1898)
<i>Taiwan Zongdu</i>	台灣總督	<i>Taiwan Sōtoku</i>	generální guvernér Taiwanu
<i>Tian Jianzhilang</i>	田健治郎	<i>Den Kenjirō</i>	8. generální guvernér Taiwanu (říjen 1919 - září 1923)
<i>Tonghua Zhengce Jieduan</i>	同化政策階段		Období politiky asimilace v letech 1919 – 1937
<i>tonghua zhuyi</i>	同化主義	<i>dōka shugi</i>	politika asimilace
<i>wenfu</i>	紋服	<i>monpuku</i>	slavnostní kimono
<i>Wenhua Tongzhi Shiqi</i>	文化同治時期	<i>Bunka Dōchi Jiki</i>	Období sjednocení kultur
<i>Wusi Yundong</i>	五四運動		Hnutí čtvrtého května/Majové hnutí, *1919
<i>xian qi liang mu</i>	賢妻良母	<i>kensai ryōbo</i>	chytré manželky a dobré matky
<i>Xiaolin Jizao</i>	小林躋造	<i>Kobayashi Seizō</i>	generální guvernér Taiwanu
<i>xiapei</i>	霞帔		slavnostní vesta
<i>Xin Min Hui</i>	新民會		Společnosti za nový lid
<i>Xin Shenghuo Yundong</i>	新生活運動		Hnutí za nový život
<i>Xin Wenhua Yundong</i>	新文化運動		Hnutí za novou kulturu

<i>xingya zhuyi</i>	興亞主義	<i>kōa shuqi</i>	ideologie nového panasiatismu
<i>xingyafu</i>	興亞服	<i>kōāfuku</i>	zreformované qipao
<i>Xinzhu</i>	新竹		město na severu Taiwanu
<i>xishi qun</i>	西式裙		sukně západního stylu
<i>Xuejia</i>	學甲		městská část Tainanu
<i>Yang Qianhe</i>	楊千鶴		první ženská novinářka na Taiwanu
<i>yangzhuang</i>	洋裝		západní oděv
<i>Yiteng Bowen</i>	伊藤博文	<i>Itō Hirobumi</i>	japonský premiér od října 1900 do května 1901
<i>yulin baizhequn</i>	魚鱗百褶裙		plisované sukně, jejichž zvláštní plisování připomínalo rybí šupiny
<i>yunjian</i>	雲肩		oblačný límec
<i>Zhangzhou</i>	漳州		prefektura v provincii Fujian
<i>Zheng Chenggong</i>	鄭成功		Koxinga
<i>zhinashi yifu</i>	支那式衣服	<i>shinashiki ifuku</i>	oděv čínského stylu
<i>Zhiyuanbing Zhidu</i>	志願兵制度	<i>Shiganhei Seidō</i>	system dobrovolníků
<i>Zhongcun Zhe</i>	中村哲	<i>Nakamura Arika</i>	japonský profesor práva a politikologie na univerzitě Taipei digou daxue 台北帝國大學 (dnešní NTU)
<i>Zhou</i>	周		dynastie Zhou
<i>zhuowu</i>	着物	<i>ki(ru)mono</i>	kimono
<i>ziyuan jieyue</i>	資源節約	<i>shigen setsuzyaku</i>	šetření přírodních zdrojů
<i>zudai</i>	足袋	<i>tabi</i>	ponožky s odděleným palcem

Obrázky

Obrázek 1: Zlaté lotosy

Zdroj: Heroldová 2015: 140

Obrázek 2: Úřednický oděv s úřednickým čtvercem

Zdroj: Gao Benli 1995: 68

Žlutá saténová tunika s vyšívaným lemováním

materiál: hedvábí

období: cca 1860+

Černobílá saténová tunika s a vnitřní vlněnou vrstvou na zimu

materiál: hedvábí, vlna
období: cca 1870+

Modrá saténová tunika se zlatým vyšívaným vzorem tykve

materiál: hedvábí
období: cca 1863–1911

Růžovo-černá saténová tunika s vyšívaným lemováním

materiál: hedvábí
období: cca 1890+

příležitost: sváteční

Obrázek 3: Tradiční čínská tunika (*dajinshan* 大襟衫)

Zdroj: Gao Benli 1995: 80–81

Fialová sukně se
vzorem motýlků
a květin

materiál: hedvábí

období: cca 1912–1932

Proužkovaná
plisovaná sukně
s motivem váčků

materiál: hedvábí

období: 1890–1900

Červená sukně
s květinovým vzorem

materiál: hedvábí

období: 1910–1920

Obrázek 4: Tradiční čínská sukně (*qun* 裙)

Zdroj: Gao Benli 1995: 85

Modré kalhoty s květinovým vzorem

materiál: hedvábí

období: 1912–1932

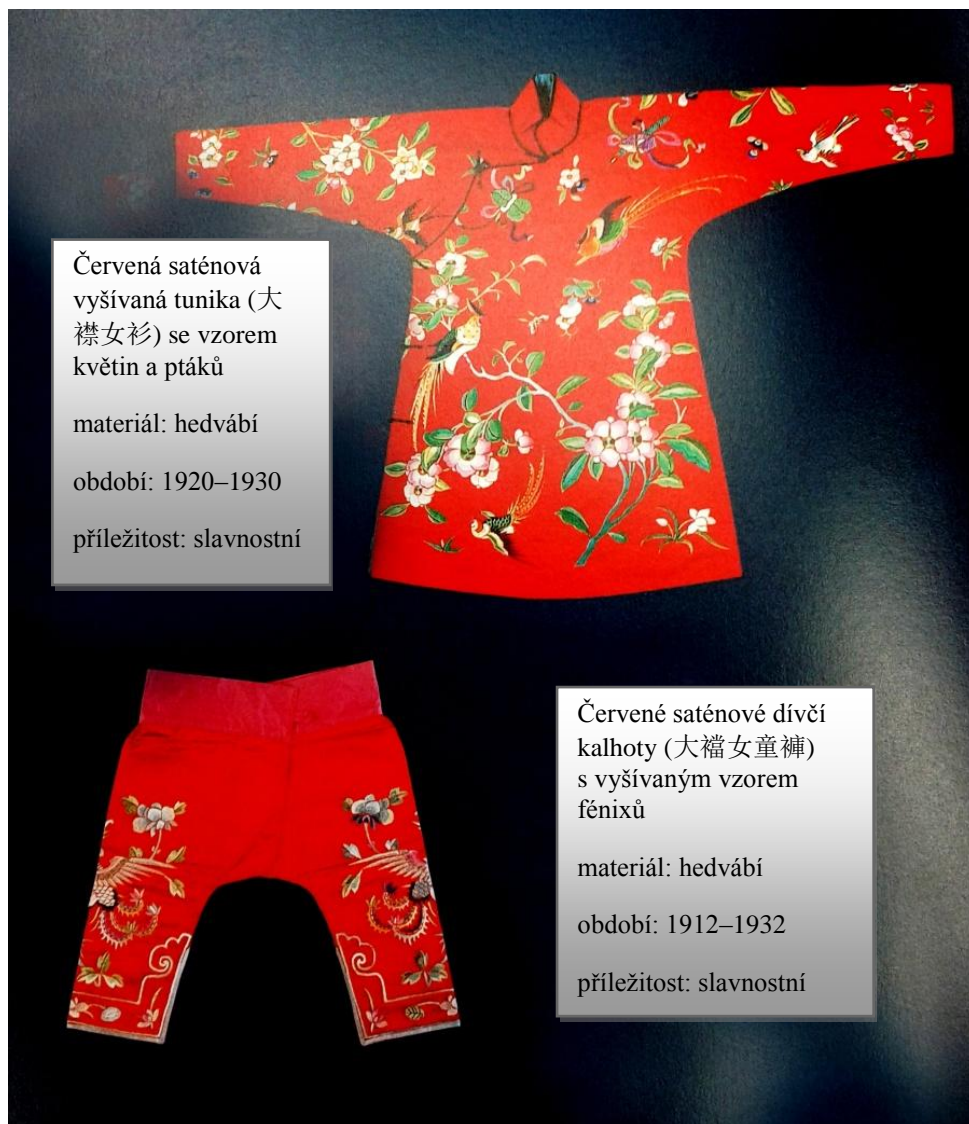

Kalhoty se vzory a barvami typickými pro Hakky

období: 1910–1920

Obrázek 5: Tradiční čínské kalhoty (*hedangku* 合襠褲/*dadangku* 大襠褲)

Zdroj: Gao Benli 1995: 86

Červená saténová
vyšívaná tunika (大
襟女衫) se vzorem
květin a ptáků

materiál: hedvábí

období: 1920–1930

příležitost: slavnostní

Červené saténové dívčí
kalhoty (大襟女童褲)
s vyšívaným vzorem
fénixů

materiál: hedvábí

období: 1912–1932

příležitost: slavnostní

Obrázek 6: Červený dívčí slavnostní oděv

Zroj: Gao Benli 1995: 74

Na prsou má úřednický čtverec, který ukazuje hodnost jejího manžela. Žena je obutá do zlatých lotosů, cca 1900.

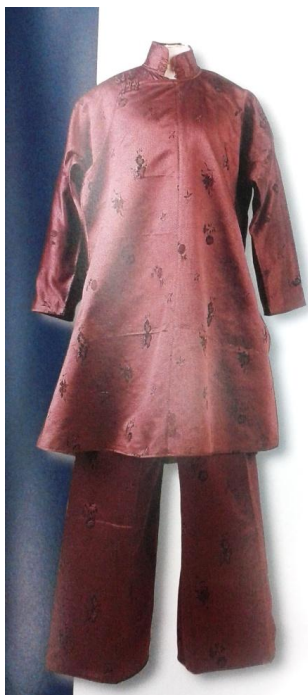
Obrázek 7: Taiwanská žena úředníka ve formálním oblečení

Zdroj: Ye Licheng 2014:57

Obrázek 8: Vývoj tradičního ženského oděvu 1870–1940

Zdroj: Gao Benli 1995: 69

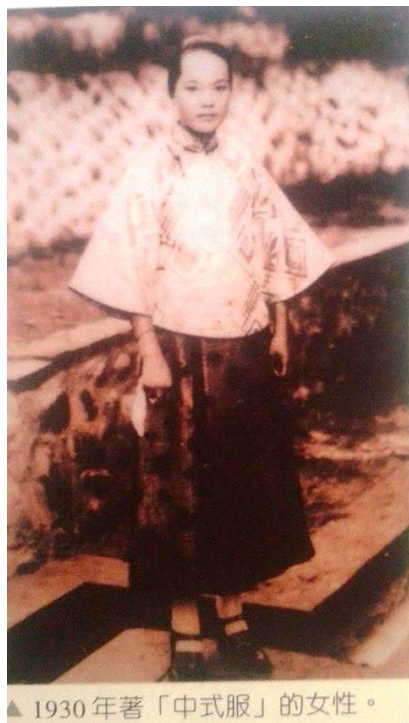
Hnědá saténová
tunika (大襟女衫)
a kalhoty (女褲)
s jemným vzorem
květin

materiál: hedvábí

období: 1912–1930

Obrázek 9: Zúžená tunika a kalhoty stejného vzor

Zdroj: Gao Benli 1995: 75

▲ 1930年著「中式服」的女性。

Obrázek 10: Modernizovaný tradiční čínský oděv (kabátek a sukně), 1930

Zdroj: Ye Licheng 2014: 83

Žena má na sobě tradiční tuniku a sukně a boty západního stylu. Muž je oblečen do západního obleku šité podle stylu pruské uniformy. Dítě má tradiční čínský šátek a čepičku, na nohou má boty japonského stylu.

Obrázek 11: Taiwanská rodina, 1919

Zdroj: Ye Licheng 2014: 55

Krémová sukně západního stylu s třásněmi na lemu a s ozdobnými knoflíky

materiál: hedvábí

období: 20. léta

Kostkovaná sukně západního stylu

materiál: hedvábí

období: 30. léta

Černá plisovaná tradiční sukně s ozdobnými knoflíky

materiál: hedvábí

období: 20. léta

Černá sukně se vzorem květů orchideje

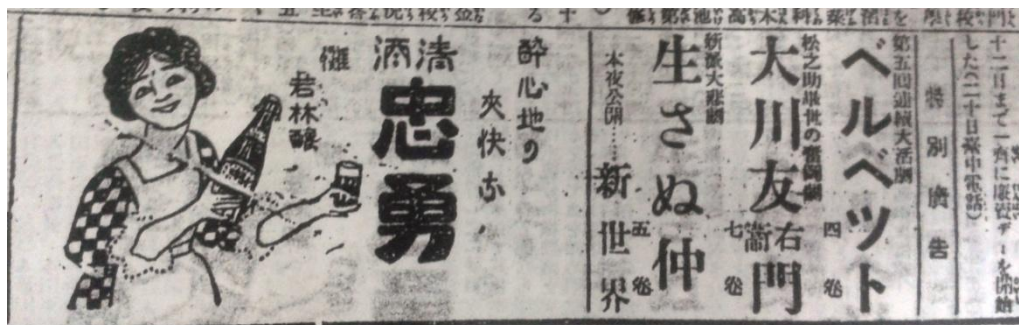
materiál: hedvábí

období: 30.–40. léta

Obrázek 12: Tradiční čínská sukně a sukně západního stylu, 20.–40. léta 20. století

Zdroj: Gao Benli 1995: 148

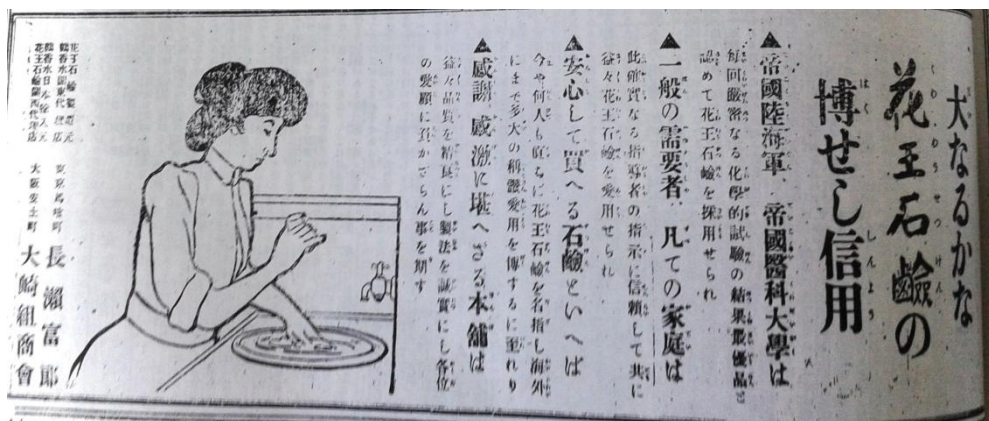
Obrázek 13: „S nadšením a radostí je oddaná a pilná“

Zdroj: *Taiwan Riri Xinbao* 21. 4. 1923: 9

Obrázek 14: “Kondenzované mléko: výrobek používaný v britské královské rodině“

Zdroj: *Taiwan Riri Xinbao* 22. 12. 1914: 3

Obrázek 15: Žena v kuchyni v západním oděvu a s japonským účesem

Zdroj: *Taiwan Riri Xinbao* 25. 4. 1911: 6

Obrázek 16: „Zdraví milovaného dítěte je základem štěstí rodiny“

Zdroj: *Taiwan Riri Xinbao* 27. 8. 1925: 3

Obrázky 16 a 17: Matka v kimonu/západním oděvu podává synkovi sušené mléko

Zdroj: *Taiwan Riri Xinbao* 11. 8. 1923: 9; 22. 9. 1923: 9

Obrázek 19: Mandžuské šaty, císařovna Wan Rong 碗容

Zdroj: *News Guangdong* [online], 4. 12. 2006. Dostupné na:

<http://www.newsgd.com/culture/culturenews/200612040043.htm> (navštíveno 9. 5. 2016)

Obrázek 20: Song Qingling v qipau, 1925

Zdroj: *Xiaohu 1120de boku* 小荷 1120 的博客 [online], 2. 4. 2009. Dostupné na:

http://blog.sina.com.cn/s/blog_4b862d070100crq0.html (navštíveno 9. 5. 2016)

Obrázek 21: Qipao 1925–1930

Zdroj: Fujian Museum [online]. Dostupné na:
<http://www.fjwby.com/mana/news/htmledit/UploadFile/201313111623190.jpg>
 (navštíveno 9. 5. 2016)

Obrázek 22: Svůdné dámy v qipaou se západními prvky

Zdroj: Linglong 玲瓏. (1934). [Online]. Dostupné na: http://kjc-sv013.kjc.uni-heidelberg.de/frauenzeitschriften/public/magazine/page_content.php?magazin_id=3&year=1934&issue_id=193&issue_number=129&img_issue_page=36

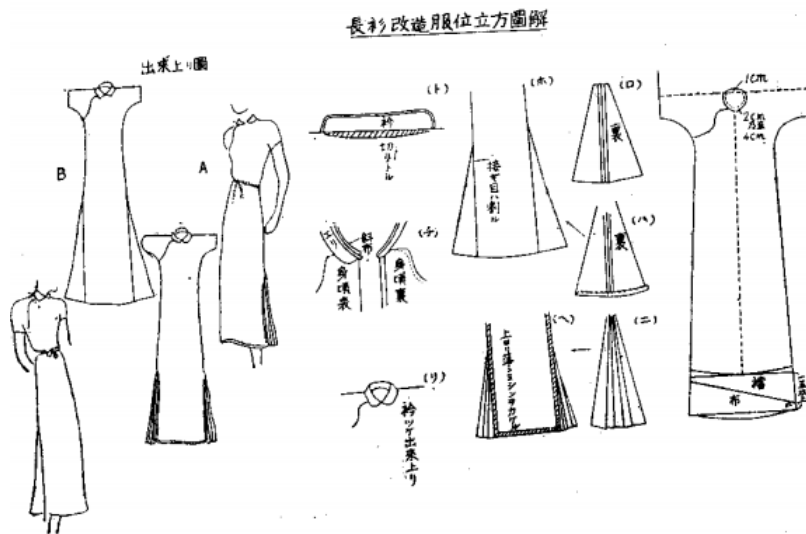
Obrázek 23: Ženy v *qipau*, stěevících a s populárním mikádem a muži v západních oblecích, 1930

Zdroj: Ye Licheng 2014: 84

Obrázek 24: Malna malířky Chen Jin 陳進 (1935): „Ve volné chvíli“

Zdroj: Taipei Fine Arts Museum [online], 19. 10. 2015. Dostupné na:
<http://www.tfam.museum/Collection/CollectionDetail.aspx?CID=897&ddlLang=zh-tw>
 (navštívení 9. 5. 2016)

Obrázek 25: Návod na přešití *qipaoa* v duchu japonské reformy (*Bendao Furenfu Gaishang* 本島婦人服改善)

Zdroj: *Guomin Jingshen Zongdongyuan Taipei Zhou Zhibu* 國民精神總動員台北州支部
únor 1940: 6; převzato z *Hong Yuru* 2009: 37

Obrázek 26: Kimono, obuv *zori* a *geta*

Zdroj: *Kawakatsu* 1956: 36–37

Obrázek 27: Xingyafu 興亞服

Zdroj: *Taiwan Riri Xinbao* 7. 7. 1940: 3

Obrázek 28: Rodina movitého Taiwance. Otec a synové se převlékli do japonského oblečení a obuvi, manželka zůstává věrná svému tradičnímu oblečení. Děti na sobě mají jak tradiční čínský, tak japonský a západní oděv, 1919

Zdroj: Ye Licheng 2014: 66

Žena má na sobě sako s „kimonovým“ límcem a kalhoty monpe, 1941.

Obrázek 29: Muž v národní uniformě a žena v oblečení japonského stylu

Zdroj: Ye Licheng 2014: 108

Obrázek 30: Standardní uniforma

Zdroj: Hong Yuru 2009: 4

Obrázek 31: Ženy v oblečení japonského stylu, v kalhotách *monpe*, 1944
Zdroj: Ye Licheng 2014: 112